

**İş Güvenliği Uzmanlarının
İnşaat Sektöründe
İş Sağlığı ve Güvenliği
Uygulamaları Sırasında
Karşılaştıkları Sorunların
İncelenmesi**

Mehmet Abdullah ÇAÇAN

İş Sağlığı ve Güvenliği Ana Bilim Dalı

**Tez Danışmanı:
Doç. Dr. Ebru SENEMTAŞI ÜNAL**

**AĞRI – 2023
(Her Hakkı Saklıdır)**

**T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ ANA BİLİM DALI**

MEHMET ABDULLAH ÇAÇAN

**İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLARININ İNŞAAT SEKTÖRÜNDE
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI SIRASINDA
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

TEZ YÖNETİCİSİ

Doç. Dr. Ebru SENEMTAŞI ÜNAL

AĞRI – 2023

12.06.2023

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “İş güvenliği uzmanlarının inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştığı sorunların incelenmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

12.06.2023

MEHMET ABDULLAH ÇAÇAN

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Ebru SENEMTAŞI ÜNAL danışmanlığında, Mehmet Abdullah ÇAÇAN tarafından hazırlanan bu çalışma 12/06/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından İş Sağlığı ve Güvenliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : İmza:

Jüri Üyesi : İmza:

Jüri Üyesi : İmza:

Jüri Üyesi : İmza:

Jüri Üyesi : İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine ait olup;

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../2022 tarih ve .... / ..... nolu kararı ile onaylanmıştır.

.... /...../.....

Prof. Dr. İbrahim HAN

Enstitü Müdürü

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLARININ İNŞAAT SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ UYGULAMALARI SIRASINDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN İNCELENMESİ

Mehmet Abdullah ÇAÇAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ebru SENEMTAŞI ÜNAL

İnşaat sektörü tarihin eski çağlarından beri medeniyetin önemli bir parçası olmuştur. Yerleşik hayata geçilmesi ile başlayan inşaat sektörü dünya nüfusunun hızla arttığı günümüzde ihtiyaçların değişmesi, yeni malzemelerin üretilmeye başlanması, teknolojinin gelişmesi ve iş aletlerinin gelişmesi ile baştan sona değişime uğramıştır. Bu değişimlere ayak uydurmak zorunda olan çalışanlar fiziksel etkenlerin yanında çeşitli kimyasal ve biyolojik risk etmenlerine de maruz kalmaktadır. Bütün bu tehlike ve risklerin yanında işçilerin yüksekte çalışmak zorunda olması ve işlerini hızlı bir şekilde yapmaya zorlanmaları beraberinde daha büyük tehlike ve riskleri de getirmektedir. Tez çalışmasında inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanlarının inşaat sektörü iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla rastgele örneklem seçilerek inşaat sektöründe çalışan iş güvenliği uzmanlarıyla görüşme yapılmıştır. Çalışmada nitel görüşme formu 4 ayrı kategoriye ayrılarak kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen verilere içerik analizi yapılarak iş güvenliği uzmanlarının inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunlar tespit edilmiştir. Sonuç ve öneriler kısmında iş güvenliği uzmanlarının inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştığı sorunlara çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

2023, 69 sayfa

Anahtar Kelimeler: İnşaat Sektörü, iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları, iş güvenliği uzmanı, iş sağlığı ve güvenliği

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

INVESTIGATION OF THE PROBLEMS ENCOUNTERED BY OCCUPATIONAL SAFETY EXPERTS DURING OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY PRACTICES IN THE CONSTRUCTION SECTOR

Mehmet Abdullah ÇAÇAN

Thesis Advisor: Assoc.. Dr. Ebru SENEMTAŞI ÜNAL

The construction industry has been an important part of civilization since ancient times. The construction sector, which started with the settled life, has undergone a change from beginning to end with the change in needs, the production of new materials, the development of technology and the development of work tools in today's world where the world population is increasing rapidly. Employees who have to keep up with these changes are exposed to various chemical and biological risk factors as well as physical factors. In addition to all these dangers and risks, the fact that workers have to work at height and are forced to do their jobs quickly brings with it greater dangers and risks. In the thesis, it is aimed to determine the problems encountered by the occupational safety experts in the construction sector during the occupational health and safety practices of the construction sector. For this purpose, a random sample was selected and interviews were conducted with occupational safety experts working in the construction industry. Qualitative interview form was used in the study by dividing it into 4 different categories. By conducting content analysis on the data obtained from the interviews, the problems encountered by the occupational safety experts during the occupational health and safety practices in the construction sector were determined. In the conclusion and suggestions section, solutions to the problems encountered by occupational safety experts during occupational health and safety practices in the construction sector are offered.

2023, 69 pages

Keywords: Construction Industry, practices, occupational safety specialist, occupational health and safety, occupational health and safety

TEŞEKKÜRLER

Yüksek lisans eğitimim ve tez hazırlama sürecim boyunca benimle bilgi ve tecrübesini paylaşan ve yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Ebru SENEMTAŞI ÜNAL'a ve değerli hocam Doç.Dr. Pınar BAYKAN'a teşekkür ederim. Dil uzmanı olarak benimle değerli zamanını ve bilgisini paylaşan değerli hocam Prof. Dr. Akif ARSLAN'a teşekkür ederim.

Bu süreç boyunca her zaman yanımda olan ve sabırla beni destekleyen eşim Gülşen ÇAÇAN'a ve kızım Zeynep Duru ÇAÇAN'a teşekkür ederim.

12/06/2023

Mehmet Abdullah ÇAÇAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
TEŞEKKÜRLER.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	VIII
TABLO DİZİNİ.....	IX
GRAFİK DİZİNİ.....	X

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ.....	1

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL TEMELLER.....	3
2.1. TEMEL KAVRAMLAR	3
2.2. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ AÇISINDAN İNŞAAT SEKTÖRÜNÜN YERİ	4
2.3. İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLARININ GÖREV, YETKİ VE SORUMLULUKLARI	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	13
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	13
3.2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	13
3.3. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	13
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	14
3.5. VERİ ANALİZİ.....	15

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA BULGULARI	16
4.1. KATILIMCI ÖZELLİKLERİ	16
4.1.1. Katılımcıların cinsiyeti	18
4.1.2. Katılımcıların yaşı	18
4.1.3. Katılımcıların eğitim durumu	18
4.1.4. Katılımcıların mezun oldukları bölüm	18
4.1.5. Katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği eğitimini aldığı yer	19
4.1.6. Katılımcıların çalışma şekli	19
4.1.7. Katılımcıların iş güvenliği uzmanı olarak çalışma süresi.....	19
4.1.8. Katılımcıların iş güvenliği uzmanlığı belgesi.....	19

4.1.9. Katılımcıların inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak çalışma süresi	19
4.2. Çalışma Koşullarından Kaynaklanan Sorunlar	19
4.2.1. İş güvenliği uzmanlarının çalışma saatlerinin yeterliliği.....	20
4.2.2. İş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu	21
4.2.3. İnşaat sektöründe iş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretler.....	21
4.3. İş Paydaşlarından Kaynaklanan Sorunlar	22
4.3.1. İşverenlerden kaynaklanan sorunlar	22
4.3.2. Ortak sağlık ve güvenlik biriminin yetkililerinden kaynaklanan sorunlar	29
4.3.3. İşçilerden kaynaklanan sorunlar	33
4.3.4. Şantiye şefi ve diğer teknik personellerden kaynaklanan sorunlar.....	36
4.3.5. İşyeri hekimlerinden kaynaklanan sorunlar.....	37
4.3.6. İş sağlığı ve güvenliği kurullarından kaynaklanan sorunlar	38
4.4. Görev, Yetki ve Sorumluluklardan Kaynaklanan Sorunlar.....	41
4.4.1. Rehberlik çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar	41
4.4.2. Risk değerlendirmesi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar	48
4.4.3. Çalışma ortamı gözetimi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar	52
4.4.4. İş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmaları yaparken karşılaşılan sorunlar .	54
4.4.5. İş kazası bildirimi çalışmaları yaparken karşılaşılan sorunlar	56

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	60
KAYNAKÇA	67
ÖZGEÇMİŞ.....	69

KISALTMALAR

TC – Türkiye Cumhuriyeti

SGK – Sosyal Güvenlik Kurulu

OSGB – Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi

TABLO DİZİNİ

Tablo 2-2. Son 11 Yılda Faaliyet Gösteren İşyeri Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.).....	6
Tablo 2-3. Son 11 Yılda Sigortalı Çalışan Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.) ..	7
Tablo 2-4. Son 11 Yılda İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.).....	8
Tablo 2-5. Son 11 Yılda Ölümlü İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.).....	9
Tablo 4-1. Katılımcıların genel özellikleri-1	16
Tablo 4-2. Katılımcıların genel özelliği tablosu-2	17
Tablo 4-3. Katılımcıların mezun oldukları bölüm özet	18
Tablo 4-4. İş güvenliği uzmanlarının çalışma saatlerinin yeterliliği ile ilgili bulgular tablosu	20
Tablo 4-5. İş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu ile ilgili bulgular tablosu	21
Tablo 4-6. İnşaat sektöründe iş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretlerle ilgili bulgular tablosu.....	22
Tablo 4-7. İşverenlerin davranışlarındaki sorunlarla ilgili bulgular tablosu	23
Tablo 4-8. Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin davranışlarındaki sorunlarla ilgili bulgular tablosu	30
Tablo 4-9. İşçilerden kaynaklanan sorunlar ilgili bulgular tablosu	33
Tablo 4-10. Şantiye şefi ve diğer teknik personellerden kaynaklanan sorunlarla ilgili bulgular tablosu.....	36
Tablo 4-11. İşyeri hekimlerinden kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu ..	37
Tablo 4-12. İş sağlığı ve güvenliği kurullarından kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu.....	39
Tablo 4-13. Katılımcıların rehberlik görevini yaparken karşılaşılan zorluklar ile ilgili bulgular tablosu.....	42
Tablo 4-14. Risk değerlendirmesi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu	49
Tablo 4-15. Çalışma ortamı gözetimi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu	52
Tablo 4-16. İş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu	54
Tablo 4-17. Katılımcıların iş kazası bildirim sürecinde karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu.....	57

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 2-1. İnşaat sektöründe İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları	8
Grafik 2-2. İnşaat sektöründe ve Türkiye Geneli Tüm Sektörlerde İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları	9
Grafik 2-3. İnşaat sektöründe Ölümlü İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları	10
Grafik 2-4. İnşaat sektöründe ve Türkiye Geneli Tüm Sektörlerde Ölümlü İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları	10

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Tarihin eski çağlarından beri medeniyetin önemli bir parçası olan inşaat sektörü dünya nüfusunun hızla arttığı günümüzde daha hızlı gelişmekte ve büyümektedir. Yapı teknolojisinde betonarme yapım tekniğinin gelişmesi, ihtiyaçların değişmesi, yeni malzemelerin üretilmeye başlanması ve teknolojinin gelişmesi ile iş aletlerinin gelişmesi inşaat organizasyonlarını baştan sona değişime sokmuştur. Bu değişimlere ayak uydurmak zorunda olan çalışanlar fiziksel etkenlerin yanında çeşitli kimyasal ve biyolojik risk etmenlerine de maruz kalmaktadır. Bütün bu tehlike ve risklerin yanında işçilerin yüksekte çalışmak zorunda olduğu ve işlerini hızlı bir şekilde yapmaya zorlanmaları beraberinde daha büyük tehlike ve riskleri de getirmektedir. Bu nedenle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları tebliğine göre inşaat sektörü çok tehlikeli sınıfta yer almaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, 2023).

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2012 yılında 4857 sayılı kanunda bulunan iş güvenliği maddelerinin ayrı bir kanun halinde düzenlenmesiyle oluşturulmuştur. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanunu'nda yer alan iş güvenliği uzmanı çalıştırma zorunluluğu için gerekli olan 50 çalışan olması sınırı kaldırılarak işyeri tehlike sınıfı ve çalışan sayısına göre işyerlerinde iş güvenliği uzmanlarından hizmet alınması zorunluluğu getirilmiştir (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu , 2023; İş Kanunu, 2023).

2012 yılında çıkarılan İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik ile birlikte iş güvenliği uzmanlarının çalışma hayatı düzenlenmiştir (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). 2013 yılında madde 3-f de yapılan değişiklikle beraber iş güvenliği uzmanı olmanın kapsamı artırılarak yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olma şartı getirilmiştir. 3 ayrı sınıfı

bulunan belge, İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tehlike Sınıfları tebliğinde belirtilen tehlike sınıflarına göre iş yapılmasını sağlamak amacıyla düzenlenmektedir (İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, 2023). A sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanları yüksek tehlikeli işlerde, B sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanları tehlikeli işlerde ve C sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanları az tehlikeli işlerde çalışabileceklerdir. Ancak 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Madde 8/5 ve İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, Madde 7/2'ye göre çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde (A) sınıfı belgeye sahip olanlar çalışabilir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Geçici Madde 4/1'e göre 01.01.2018 tarihine kadar (B) sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi halinde yükümlülük yerine getirilmiş sayılır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu , 2023). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun 38. maddesinde yapılan değişiklikten sonra bu süre 31.12.2023 tarihine kadar uzatılmıştır. Bununla birlikte inşaat sektörü gibi yüksek tehlikeli sektörlerde B sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanlarının çalışabilmesinin yolu açılmıştır.

İş güvenliği uzmanları 2012 yılından beri inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının temel yapı taşıdır. İş güvenliği uzmanlarının görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi demek inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının sağlıklı bir şekilde ilerlemesi demektir. Ancak tezin ilerleyen aşamalarında bahsedileceği üzere inşaat sektöründe iş kazalarının çok yüksek seyretmesi ve ölüm oranının yüksek olması “İş güvenliği uzmanlarının inşaat sektörü iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusunu akıllara getirmektedir. Bu çalışma bu sorunun cevabını bulmak amacıyla yapılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Temel Kavramlar

Bakanlık, Çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığını ifade etmektedir.

Kanun, 20.06.2012 tarihli ve 6331 sayılı İş sağlığı ve Güvenliği Kanununu ifade eder.

İş güvenliği uzmanı; iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip, Bakanlık ve ilgili kuruluşlarında çalışma hayatını denetleyen müfettişler ile mühendislik veya mimarlık eğitimi veren fakültelerin mezunları ile teknik elamanları ifade etmektedir.

Teknik elaman; teknik öğretmenler, fizikçi, kimyager veya biyolog unvanına sahip olanlar ile üniversitelerin iş sağlığı ve güvenliği lisans veya ön lisans programı mezunlarını ifade eder.

Çalışan, kendi özel statülerine bakılmaksızın kamu veya özel işyerlerinde istihdam edilen gerçek kişiyi ifade eder

İşveren, çalışan istihdam eden gerçek veya tüzel kişi yahut tüzel kişiliği olmayan kurum ve kuruluşları ifade eder.

İşyeri hekimi; işyerinde iş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekimi ifade eder.

İşyeri sağlık ve güvenlik birimi; işyerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütmek üzere kurulan, gerekli donanım ve personele sahip birimi ifade eder.

Ortak sağlık ve güvenlik birimi; kamu kurum ve kuruluşları, organize sanayi bölgeleri ile Türk Ticaret Kanunu'na göre faaliyet gösteren şirketler tarafından,

işyerlerine iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri sunmak üzere kurulan gerekli donanım ve personele sahip olan ve Bakanlıkça yetkilendirilen birimi ifade eder.

Tehlike; işyerinde olan ve dışarıdan gelen, işyerini ve çalışanı etkileyebilecek zarar potansiyelini ifade eder.

Risk; tehlikeden kaynaklanabilecek kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimalini ifade eder.

Risk değerlendirmesi; işyerinde var olan veya dışarıdan gelebilecek tehlikelerin belirlenmesi, bu tehlikelerin riske dönüşmesine yol açan faktörler ile tehlikeden kaynaklanan risklerin analiz edilerek derecelendirilmesi ve kontrol tedbirlerinin kararlaştırılması amacıyla yapılması gerekli çalışmaları ifade eder.

Önleme, işyerinde yürütülen işlerin bütün safhalarında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili riskleri ortadan kaldırmak veya azaltmak için planlanan ve alınan tedbirleri ifade eder.

İş kazası, işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engeli haline getiren olay ifade eder.

Kurul, iş sağlığı ve güvenliği kurul toplantılarını ifade eder (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023, İş Sağlığı Ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği, 2023).

2.2. İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından İnşaat Sektörünün Yeri

İnşaat sektörü gelişmekte olan ülkelerde ülke ekonomisine önemli katkıları olan bir sektördür. Gelişmekte olan Türkiye ekonomisinde de durum benzer şekildedir. T.C. Merkez Bankası verilerinden inşaat sektörünün Gayri Safi Yurtiçi Hâsıladaki oranı %15 civarında olduğu anlaşılmaktadır (Ceylan ve Gözüak, 2021).

Faaliyet alanı tüm Türkiye’yi kapsayan inşaat sektöründe Sosyal Güvenlik Kurumunun yıllık istatistiklerinde faaliyetler 41-Bina inşaatı, 42- Bina dışı yapıların inşaatı ve 43-Özel inşaat faaliyetleri olarak üç ana başlık altında toplanmıştır:

Tablo 2-1. Faaliyet alanları (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2011-2021)

41. Bina inşaatı
I. İnşaat projelerinin geliştirilmesi
II. İkamet veya ikamet amaçlı olmayan binaların inşaatı
42. Bina dışı yapıların inşaatı
I. Kara ve demir yollarının inşaatı
II. Hizmet projelerinin inşaatı
III. Bina dışı diğer yapılara ait projelerin inşaatı
43. Özel inşaat faaliyetleri
I. Yıkım ve şantiyenin hazırlanması
II. Elektrik tesisatı. Sıhhi tesisat ve diğer inşaat tesisatı faaliyetleri
III. Binanın tamamlanması ve bitirilmesi
IV. Diğer özel inşaat faaliyetleri

Sosyal Güvenlik Kurumunun yıllık istatistiklerinden edinilen bilgiler ışığında bakıldığında faaliyet gösteren işyeri sayısı son 11 yılda Türkiye genelinde tüm sektörlerde ortalama yıllık 1.768,106 işyeri olurken inşaat sektöründe 187.176 işyeridir. Son yıllarda ki daralmaya rağmen inşaat sektöründe faaliyet gösteren işyeri sayısının Türkiye geneli tüm sektörlerdeki işyeri sayısına oranı yüzde 10,59 olmaktadır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2011-2021).

Tablo 2-2. Son 11 Yılda Faaliyet Gösteren İşyeri Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.)

	BİNA İNŞAATI	BİNA DIŞI YAPILARIN İNŞAATI	ÖZEL İNŞAAT FAALİYETLERİ	İNŞAAT FAALİYETLERİ TOPLAM	TÜRKİYE GENELİ	ORAN
2011	116.679	12.763	48.436	177.878	1.435.879	12,39
2012	118.035	13.830	54.068	185.933	1.538.006	12,09
2013	111.117	14.223	56.575	181.915	1.611.292	11,29
2014	119.686	14.055	52.560	186.301	1.679.990	11,09
2015	128.477	15.053	54.701	198.231	1.740.187	11,39
2016	126.915	14.438	54.637	195.990	1.749.240	11,20
2017	142.241	14.684	57.219	214.144	1.874.682	11,42
2018	115.739	13.445	56.464	185.648	1.879.771	9,88
2019	90.389	11.549	53.999	155.937	1.891.512	8,24
2020	111.308	11.917	55.958	179.183	1.960.911	9,14
2021	125.517	12.500	59.758	197.775	2.087.692	9,47

İnşaat sektöründe çalışan sayısına Sosyal Güvenlik Kurumunun yıllık istatistiklerinden edinilen bilgiler ışığında bakıldığında son 11 yılda yıllık ortalama 1.746.517 adet çalışan olduğu görülürken Türkiye geneli çalışan sayısı yıllık ortalama 13.714.889 adet çalışan olduğu görülmektedir. Son yıllarda ki daralmaya rağmen inşaat sektörünün Türkiye geneline oranı yüzde 12,73 olmaktadır (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2011-2021). Son yıllarda ki artan göçmen nüfusuyla birlikte inşaatlarda çalışan kayıt dışı çalışan sayısı artmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumunun yıllık istatistiklerinde kayıt dışı çalışan sayısının eklenmediği için bu oranın daha fazla olacağı görülmektedir (Ceylan ve Gözüak, 2021).

Tablo 2-3. Son 11 Yılda Sigortalı Çalışan Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.)

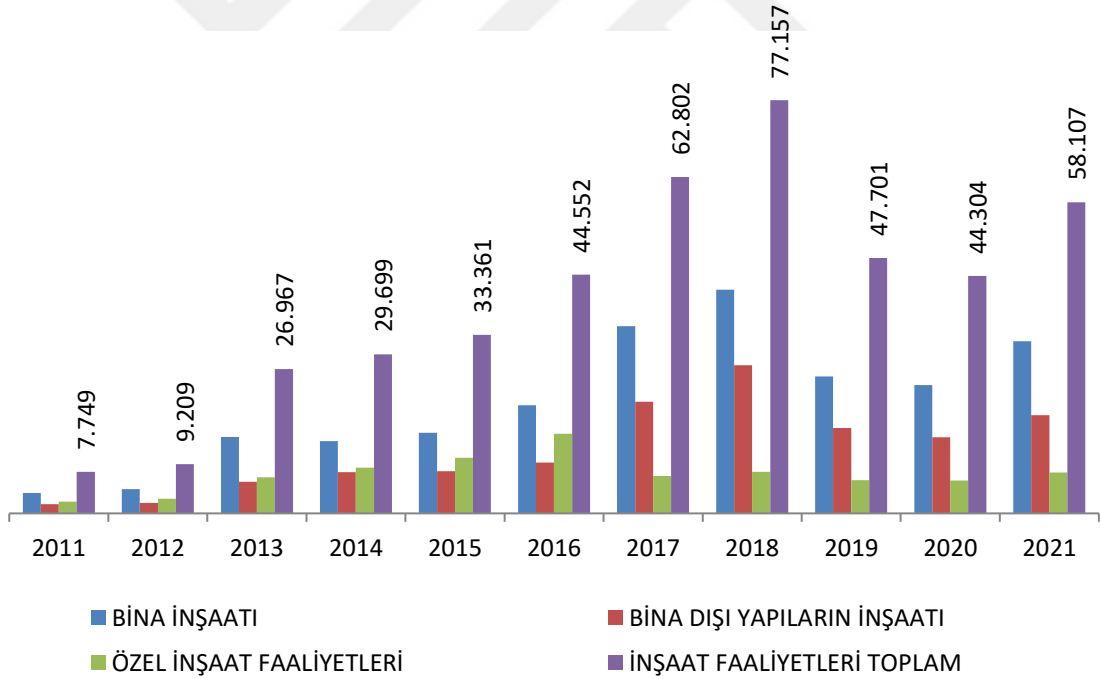
	BİNA İNŞAATI	BİNA DIŞI YAPILARIN İNŞAATI	ÖZEL İNŞAAT FAALİYETLERİ	İNŞAAT TOPLAM	TÜRKİYE GENELİ	ORAN
2011	935.363	290.785	404.703	1.630.851	11.030.939	14,78
2012	1.026.433	314.905	448.149	1.789.487	11.939.620	14,99
2013	1.052.717	334.172	463.053	1.849.942	12.484.113	14,82
2014	1.188.281	338.606	349.042	1.875.929	13.240.122	14,17
2015	1.266.828	364.592	349.210	1.980.630	13.999.398	14,15
2016	1.194.432	368.923	323.744	1.887.099	13.775.188	13,70
2017	1.331.723	417.205	334.510	2.083.438	14.477.817	14,39
2018	974.030	335.685	291.469	1.601.184	14.229.170	11,25
2019	727.961	293.312	273.515	1.294.788	14.314.313	9,05
2020	986.439	312.310	288.917	1.587.666	15.203.423	10,44
2021	1.016.670	320.772	293.236	1.630.678	16.169.679	10,08

İnşaat Sektörünün Gayri Safi Yurtiçi Hâsıladaki oranı, faaliyet gösteren iş yeri ve çalışan sayısı ve Türkiye geneline oranı göz önüne alındığında ekonomik hacminin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Kendi ekonomik hacminin yanı sıra desteklediği çimento, beton, boya ve mobilya gibi sektörlerin ekonomik hacmi dikkate alındığında inşaat sektörünün Türkiye ekonomisinin temel taşlarından biri olduğu anlaşılmaktadır (Ceylan ve Gözüak, 2021).

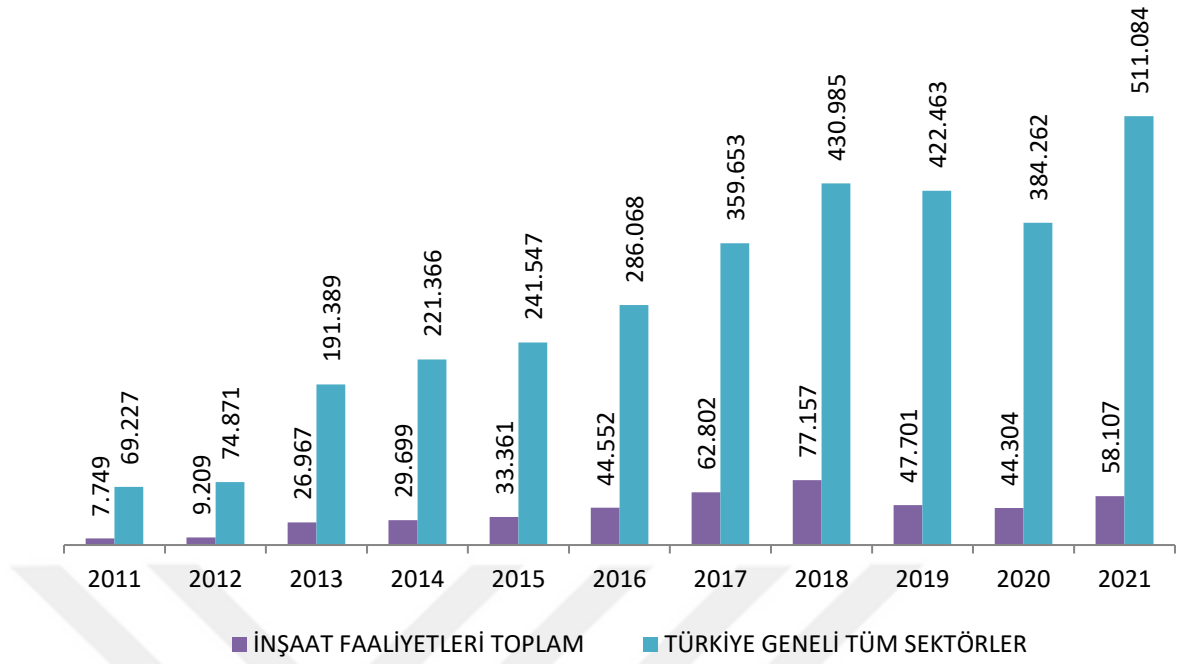
Sosyal Güvenlik Kurumunun yıllık istatistiklerinden alınan iş kazası verileri incelendiğinde 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği kanununda yer alan iş kazası bildirme zorunluluğunun gelmesiyle beraber iş kazası sayılarında artış meydana gelmeye başlamıştır. Son 11 yılda inşaat sektöründe meydana gelen 441.608 iş kazası, Türkiye genelinde bütün sektörlerde meydana gelen 3.192.915 iş kazasının yüzde 13,83'lük bir kısmına denk gelmektedir. Yaklaşık 7 iş kazasından 1 tanesi inşaat sektöründe meydana gelmektedir(Sosyal Güvenlik Kurumu, 2011-2021).

Tablo 2-4. Son 11 Yılda İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.)

	BİNA İNŞAATI	BİNA DIŞI YAPILARIN İNŞAATI	ÖZEL İNŞAAT FAALİYETLERİ	İNŞAAT FAALİYETLERİ TOPLAM	TÜRKİYE GENELİ TÜM SEKTÖRLER	ORAN
2011	3.836	1.718	2.195	7.749	69.227	11,19
2012	4.511	1.948	2.750	9.209	74.871	12,30
2013	14.286	5.917	6.764	26.967	191.389	14,09
2014	13.508	7.675	8.516	29.699	221.366	13,42
2015	15.065	7.903	10.393	33.361	241.547	13,81
2016	20.159	9.516	14.877	44.552	286.068	15,57
2017	34.952	20.873	6.977	62.802	359.653	17,46
2018	41.759	27.639	7.759	77.157	430.985	17,90
2019	25.551	15.927	6.223	47.701	422.463	11,29
2020	23.949	14.225	6.130	44.304	384.262	11,53
2021	32.131	18.318	7.658	58.107	511.084	11,37

Grafik 2.1. İnşaat sektöründe İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları

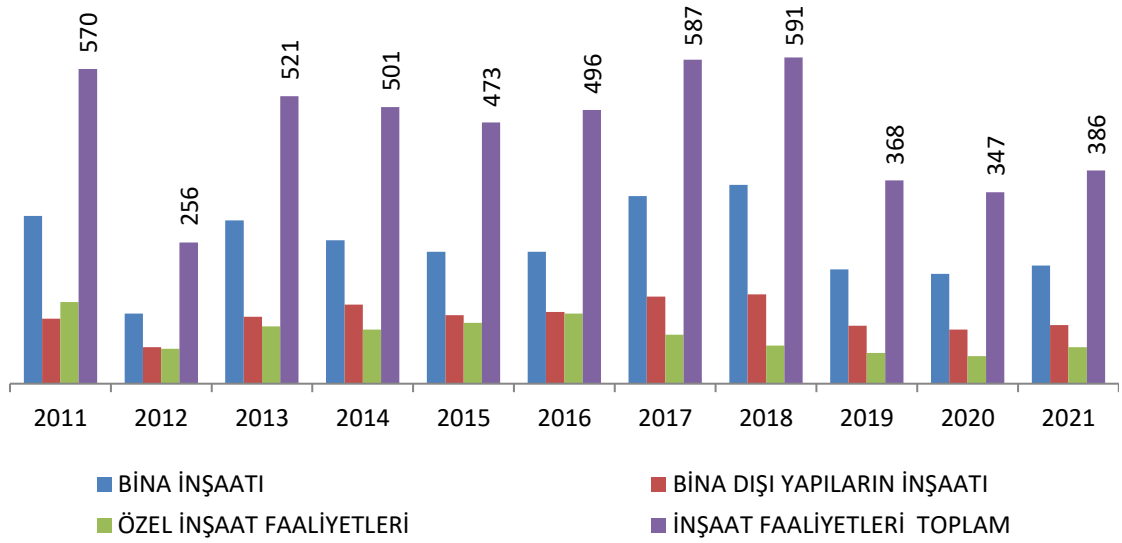

Grafik 2.2. İnşaat sektöründe ve Türkiye Geneli Tüm Sektörlerde İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları

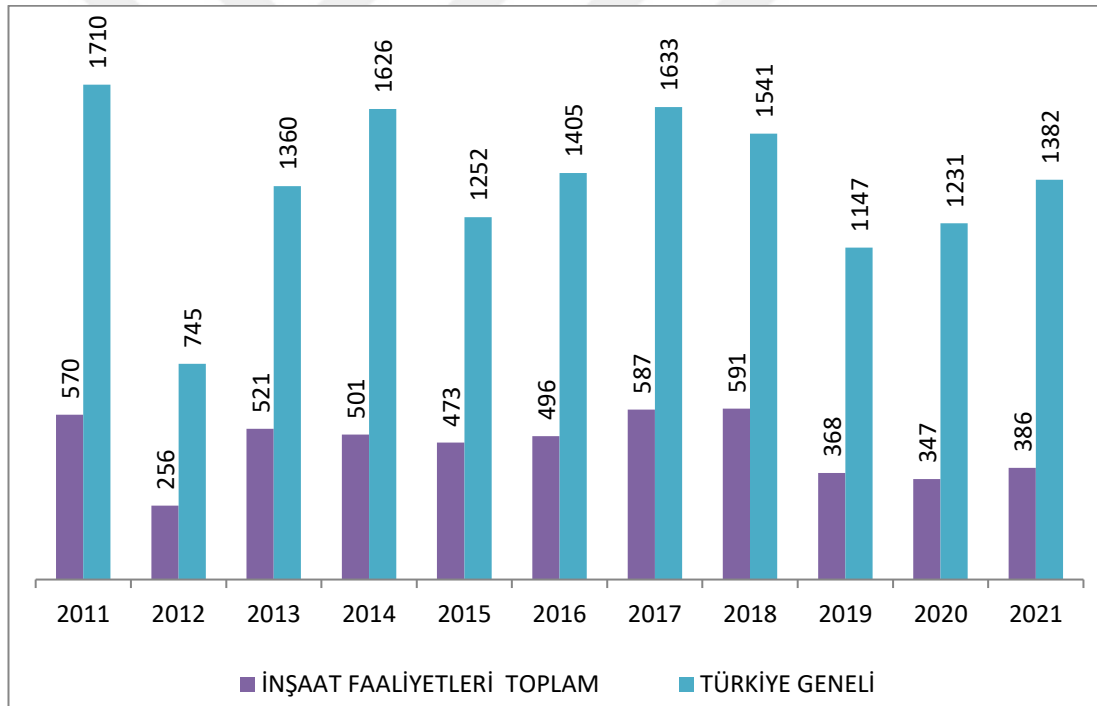
Ölümlü iş kazası istatistikleri incelendiğinde ise durum daha kötü bir hal almaktadır. Son 11 yılda inşaat sektöründe meydana gelen 5.096 ölümlü iş kazasının Türkiye geneli tüm sektörlerde meydana gelen 15.032 ölümlü iş kazasına oranı yüzde 33,90. Yani yaklaşık 3 ölümlü iş kazasından 1'i inşaat sektöründe meydana gelmektedir (Sosyal Güvenlik Kurumu, 2011-2021).

Tablo 2-5. Son 11 Yılda Ölümlü İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayısı (SGK istatistikleri ile uyumludur.)

	BİNA İNŞAATI	BİNA DIŞI YAPILARIN İNŞAATI	ÖZEL İNŞAAT FAALİYETLERİ	İNŞAAT FAALİYETLERİ TOPLAM	TÜRKİYE GENELİ	ORAN
2011	304	118	148	570	1710	33,33
2012	127	66	63	256	745	34,36
2013	296	121	104	521	1360	38,31
2014	260	143	98	501	1626	30,81
2015	239	124	110	473	1252	37,78
2016	239	130	127	496	1405	35,30
2017	340	158	89	587	1633	35,95
2018	360	162	69	591	1541	38,35
2019	207	105	56	368	1147	32,08
2020	199	98	50	347	1231	28,19
2021	214	106	66	386	1382	27,93

Grafik 2.3. İnşaat sektöründe Ölümlü İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları

Grafik 2.4. İnşaat sektöründe ve Türkiye Geneli Tüm Sektörlerde Ölümlü İş Kazası Geçiren Sigortalı Sayıları

Sektörün süreç bazlı değil proje bazlı bir sektör olması (Çulha ve Hüseyinli, 2020) ve emek yoğun bir sektör olması (Ceylan ve Gözüak, 2021) inşaat sektöründe tehlikeleri ve riskleri arttırmaktadır. İmalat alanlarının dağınık, geniş ve değişken

olması ile aynı anda birden fazla imalatın bir arada yürütülüyor olması tehlikeleri ve riskleri arttıran diğer faktörlerdir (Çulha ve Hüseyinli, 2020).

2.3. İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki ve Sorumlulukları

İş güvenliği uzmanlarının görev, yetki, sorumlulukları ve eğitimleri 30.12.2012 tarihinde yürürlüğe giren İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumlulukları ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

Yönetmeliğe göre iş güvenliği uzmanlarının görevleri aşağıdaki şekildedir.

- İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda işverene rehberlik etmek.
- İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili tehlike ve riskleri tespit etmek ve gerekli önlemleri belirlemek için risk değerlendirmesi yapmak.
- İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili çalışma ortamı gözetimini yapmak ve periyodik bakım, onarım ve ölçümleri yapmak.
- Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini yapmak, bilgilendirme faaliyetleri düzenlemek ve iş sağlığı ve güvenliği talimatlarını hazırlamak.
- Çalışma ortamı gözetimiyle ilgili iş sağlığı ve güvenliği çalışmalarını ve çalışma ortamı gözetim sonuçlarının işlendiği yıllık değerlendirme raporunu iş yeri hekimi birlikte hazırlamak.
- Bakanlıkça belirlenen iş sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren konularda İSG-KATİP'e bildirmek.
- İşyeri hekimi ve diğer destek elemanları ile iş birliği içinde çalışmak.

Yönetmeliğe göre iş güvenliği uzmanlarının yetkileri aşağıdaki şekildedir.

- Görevlerini yerine getirirken iş akışını bozmamak ve iş ile ilgili meslek ve ticari sırları açıklamamakla yükümlüdürler.
- İş sağlığı ve güvenliği konusundaki ihmalî söz konusu olması halinde işverene karşı sorumluluğu vardır.
- İşverene yazılı olarak bildirilen iş sağlığı ve güvenliği kararlarının yapılmaması halinde iş yerinin bağlı bulunduğu çalışma ve iş kurumu il müdürlüğüne yazılı olarak bildirme yükümlülüğü vardır.

- İşyerinde yapılan tüm iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini onaylı deftere yazmakla yükümlüdürler(İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023).

İş güvenliği uzmanının nitelikleri yönetmelikte açıklanırken iş güvenlik uzmanlığı belgesine sahip olmak şartı aranmaktadır. İş güvenliği uzmanlarından C sınıfına sahip olanlar az tehlikeli işlerde, B sınıfına sahip olanlar az tehlikeli ve tehlikeli işlerde, A sınıfına sahip olanlar yüksek tehlikeli işler dahil bütün işlerde çalışabilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı

İş güvenliği uzmanları 2012 yılından beri inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının temel yapı taşıdır. İş güvenliği uzmanlarının görevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi demek inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının sağlıklı bir şekilde ilerlemesi demektir. Ancak inşaat sektöründe iş kazalarının çok yüksek seyretmesi ve ölüm oranının yüksek olması “İş güvenliği uzmanlarının inşaat sektörü iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusunu akıllara getirmektedir. Bu çalışma bu sorunun cevabını bulmak amacıyla yapılmıştır.

3.2. Araştırma Yöntemi

“Nitel durum çalışmasının en önemli özelliği bir yada birkaç durumun derinliğinin araştırılmasıdır. Bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir şekilde araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkilediği ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanılır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İş güvenliği uzmanlarının inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunların ortaya koyulmaya çalışıldığı bu araştırmada en uygun araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yöntemi ve durum çalışması modeli olduğu görülmektedir. Bu yüzden araştırma yöntemi olarak betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Desen olarak ise durum çalışması modeli kullanılmıştır.

3.3. Evren ve Örneklem

“Evren, araştırmacının çalışma alanını oluşturan ve elde ettiği sonuçları genelleştirdiği topluluktur.” (Gay, 1987; Özmen, 2000; Kuzu, 2013). Bu araştırmada inşaat sektöründe çalışan iş güvenliği uzmanlarının sorunları incelenmiş olduğundan evren olarak inşaat sektöründe çalışan iş güvenliği uzmanları seçilmiştir. “Olasılık temelli olmayan örnekleme yöntemleri, özellikle nitel araştırmalarda kullanılan, var olan durum hakkında ayrıntılı bilgi vermeyi amaçlayan yöntemlerdir.” (Şahin, 2014).

Bu nedenle olasılık temelli olmayan örnekleme yöntemlerinden gelişigüzel örnekleme yöntemi seçilmiştir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Madde 8/5 ve İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, Madde 7/2'ye göre yapım işlerini de kapsayan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde (A) sınıfı belgeye sahip olanlar çalışabilmektedir (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, Geçici Madde 4/1'e göre 01.01.2018 tarihine kadar (B) sınıfı belgeye sahip iş güvenliği uzmanı görevlendirilmesi kaydıyla yerine getirilmiş sayılır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunun 38. maddesinde yapılan değişiklikle bu süre 31.12.2023 tarihine kadar uzatılmıştır (İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, 2023). Seçilen iş güvenliği uzmanlarının iş güvenliği uzmanlığı belgelerinin A sınıfı veya B sınıfı olması gerekmektedir. Ancak rastgele seçilen örneklemlerden bazılarının iş sağlığı ve güvenliği sektöründeki bir yanlış uygulama olan "belge kiralama" nedeniyle C sınıfı olduğu görülmüştür. Bu nedenle örneklem sayısı artırılarak hem A ve B sınıfı iş güvenliği uzmanlarından yeterince görüş alınmış hem de bu sektörün içinde faaliyet gösteren C sınıfı iş güvenliği uzmanlarının görüşleri alınmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış nitel görüşme formu kullanılmıştır. Yüzyüze veya telefon üzerinden sözel görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerin kayıtları izne bağlı olarak ses kayıt programlarıyla gerçekleştirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış nitel görüşme formu ile görüşme esnasında görüşülen kişinin vereceği tepkilere dayalı olarak açık uçlu sorular eklenerek görüşme formu esnek bir biçimde hazırlanmış olur. Bu sayede görüşülen kişilerin anlatmak istedikleri açık bir şekilde alınırken ortaya çıkan farklı sorunlarla ilgili detaylı bilgi alma şansı elde edilmiş olur.

Görüşme formu hazırlanırken iki adet uzmanla birlikte çalışılarak konunun her yönden araştırılması için sorular hazırlanmıştır. Ardından bir dil uzmanı ile birlikte sorular incelenerek dil açısından anlaşılabilirliği test edilmiştir.

Görüşme formu hazırlanırken sorular dört farklı açıdan perspektif oluşturacak şekilde hazırlanmıştır. İş güvenliği uzmanlarının genel özellikleri, çalışma koşullarından kaynaklanan sorunlar, iş paydaşlarından kaynaklanan sorunlar ve görev, yetki ve sorumluluklarından kaynaklanan sorunlar olmak üzere hazırlanan görüşme formu daha detaylı bir araştırma yapma imkânı tanımaktadır.

Görüşme formunun son haline gelmeden önce iki adet inşaat sektöründe çalışan iş güvenliği uzmanı ile örnek görüşme yapılarak gerekli görülen sorularda değişiklik yapılmıştır.

3.5. Veri Analizi

Verilerin analizi için ses kaydı alınan görüşmeler Microsoft Office Word programıyla yazılı hale getirilmiştir. Analiz yapılırken sorular dört farklı açıdan tema oluşturulmuştur. İş güvenliği uzmanlarının genel özellikleri, çalışma koşullarından kaynaklanan sorunlar, iş paydaşlarından kaynaklanan sorunlar ve görev, yetki ve sorumluluklarından kaynaklanan sorunlar olmak üzere dört farklı tema üzerinden analiz yapılmıştır. Kategoriler temalara bağlı olarak oluşturulmuştur. Kodlar görüşme metinlerinin analizi ile oluşturulmuştur. Yazılı metin haline getirilen görüşmeler NVİVO programı kullanılarak kodlama yapıldıktan sonra yorumlanarak içerik analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Katılımcı Özellikleri

Görüşme formunun ilk başında katılımcı özellikleri hakkında sorular sorularak örneklem grubu tanımlanmıştır. Bu örneklem grubu ile ilgili bilgilerin edinilmesi görüşmenin ilerleyen aşamalarında sorunlarla ilgili soruların detaylandırılarak sorulmasını sağlamıştır. Bu sayede detaylı bilgiler edinilmiştir. Örneklem grubumuz gelişigüzel örnekleme yöntemiyle seçilmiş 34 iş güvenliği uzmanından oluşmaktadır.

Tablo 4-1. Katılımcıların genel özellikleri-1

Katılımcılar	Cinsiyet	Eğitim durumu	Mezuniyet alanı	Yaş
K01	Erkek	Lisans	İnşaat mühendisliği	30-35
K02	Erkek	Lisans	Fizik	35-40
K03	Erkek	Lisans	Makine mühendisliği	40+
K04	Erkek	Lisans	Seramik Mühendisliği	40+
K05	Erkek	Lisans	Fizik öğretmenliği	35-40
K06	Erkek	Lisans	İnşaat mühendisliği	35-40
K07	Erkek	Yüksek Lisans	Kimya	35-40
K08	Erkek	Yüksek Lisans	Kimya teknolojisi	30-35
K09	Erkek	Yüksek Lisans	Kimya mühendisliği	40+
K10	Erkek	Yüksek Lisans	Sosyoloji	30-35
K11	Erkek	Yüksek Lisans	Jeoloji mühendisliği	30-35
K12	Erkek	Yüksek Lisans	Elektrik elektronik mühendisliği	35-40
K13	Erkek	Lisans	Makina teknik öğretmenliği	40+
K14	Erkek	Lisans	Ziraat mühendisliği	40+
K15	Kadın	Önlisans	Çevre mühendisliği	35-40
K16	Erkek	Yüksek Lisans	Makine mühendisliği	40+
K17	Erkek	Yüksek Lisans	Metalürji ve malzeme mühendisliği	30-35
K18	Kadın	Yüksek Lisans	Kimya mühendisliği	30-35
K19	Erkek	Lisans	İş sağlığı ve güvenliği	25-30
K20	Erkek	Önlisans	İş sağlığı ve güvenliği	20-25
K21	Erkek	Lisans	Makine mühendisliği	40+
K22	Erkek	Lisans	Kimya	40+
K23	Erkek	Lisans	Kimya mühendisliği	40+
K24	Erkek	Yüksek Lisans	İnşaat mühendisliği	30-35
K25	Erkek	Yüksek Lisans	Biyoloji	35-40
K26	Erkek	Yüksek Lisans	İnşaat mühendisliği	40+
K27	Erkek	Lisans	Kimya	40+
K28	Erkek	Yüksek Lisans	Fizik	30-35
K29	Erkek	Lisans	Su ürünleri mühendisliği	30-35
K30	Erkek	Lisans	Maden mühendisliği	40+
K31	Erkek	Yüksek Lisans	Biyoloji	30-35
K32	Erkek	Yüksek Lisans	Gazetecilik	25-30
K33	Erkek	Lisans	Fizik	35-40
K34	Erkek	Yüksek Lisans	Su ürünleri mühendisliği	35-40

Tablo 4-2. Katılımcıların genel özelliği tablosu-2

Katılımcılar	Çalışma şekli	Çalışma yılı	İSG eğitimini aldığı yer	İş güvenliği uzmanlığı belgesi	İnşaat sektöründe çalışma yılı
K01	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	0-5	Yüksek Lisans	B	0-5
K02	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	10-15	Lisans	B	5-10
K03	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Özel Sektör	A	5-10
K04	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	10-15	Özel Sektör	B	5-10
K05	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Özel Sektör	B	5-10
K06	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Özel Sektör	B	5-10
K07	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Özel Sektör	B	5-10
K08	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Yüksek Lisans	A	5-10
K09	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	0-5	Özel Sektör	A	0-5
K10	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	0-5	Yüksek Lisans	B	0-5
K11	İş sağlığı ve güvenliği birimi	10-15	Özel Sektör	A	0-5
K12	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	5-10	Özel Sektör	B	5-10
K13	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	10-15	Özel Sektör	A	10-15
K14	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	5-10	Özel Sektör	B	0-5
K15	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Özel Sektör	C	0-5
K16	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	5-10	Yüksek Lisans	B	5-10
K17	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Yüksek Lisans	B	0-5
K18	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	0-5	Yüksek Lisans	B	0-5
K19	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	0-5	Lisans	C	0-5
K20	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	0-5	Önlisans	C	0-5
K21	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	15+	Çalıştığı Yer	A	15+
K22	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	5-10	Özel Sektör	B	5-10
K23	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	10-15	Özel Sektör	B	0-5
K24	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	5-10	Yüksek Lisans	A	5-10
K25	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	5-10	Özel Sektör	B	0-5
K26	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	10-15	Özel Sektör	A	10-15
K27	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	10-15	Özel Sektör	A	10-15
K28	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	0-5	Çalıştığı Yer	C	0-5
K29	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Özel Sektör	B	5-10
K30	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	10-15	Özel Sektör	A	10-15
K31	Tam zamanlı iş güvenliği uzmanı	0-5	Yüksek Lisans	A	5-10
K32	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	0-5	Yüksek Lisans	B	0-5
K33	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	10-15	Sürekli Eğitim Merkezi	B	0-5
K34	Ortak sağlık ve güvenlik birimi	5-10	Özel Sektör	B	0-5

4.1.1. Katılımcıların cinsiyeti

Tablo 4-1’den edilen bilgilerden katılımcılarımızın 32 tanesinin erkek, 2 tanesinin kadın olduğu görülmektedir.

4.1.2. Katılımcıların yaşı

Tablo 4-1’den edinilen bilgiler ışığında katılımcılarımızın 10 tanesi 30-35 yaş aralığında, 9 tanesi 35-40 yaş aralığında, 12 tanesi 40 yaş ve üzeri yaş grubunda olduğu görülmektedir.

4.1.3. Katılımcıların eğitim durumu

Tablo 4-1’den edinilen bilgiler ışığında katılımcıların 2 tanesi önlisans mezunu, 16 tanesi lisans mezunu, 16 tanesi yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür.

4.1.4. Katılımcıların mezun oldukları bölüm

Tablo 4.1’den edinilen mezun oldukları bölüm kısmının özeti aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-3. Katılımcıların mezun oldukları bölüm özet

İnşaat mühendisliği	4	Elektrik elektronik mühendisliği	1	Kimya mühendisliği	3	Kimya	3
Fizik	3	Makine teknik öğretmenliği	1	Sosyoloji	1	Kimya teknolojisi	1
Makine mühendisliği	3	Ziraat mühendisliği	1	Jeoloji mühendisliği	1	İş sağlığı ve güvenliği	2
Seramik Mühendisliği	1	Çevre mühendisliği	1	Su ürünleri mühendisliği	2	Biyoloji	2
Fizik öğretmenliği	1	Metalürji ve malzeme mühendisliği	1	Maden mühendisliği	1	Gazetecilik	1

Buna göre katılımcıların yüzde 55,88’i mühendislik fakültelerinden, yüzde 23,53’ü fen edebiyat fakültelerinden, yüzde 2,94’ü teknik öğretmenlik fakültelerinden ve yüzde 11,76’sı diğer fakültelerden mezun olmuşlardır.

4.1.5. Katılımcıların iş sağlığı ve güvenliği eğitimini aldığı yer

Tablo 4-2' den alınan bilgilerden iş sağlığı ve güvenliği eğitimini katılımcılardan 19 tanesi özel sektörden, 9 tanesi yüksek lisans programından, 2 tanesi lisans programından, 1 tanesi ön lisans programından ve 1 tanesi üniversiteye bağlı sürekli eğitim merkezinden aldığı anlaşılmaktadır.

4.1.6. Katılımcıların çalışma şekli

Tablo 4-2'den edinilen bilgiler ışığında katılımcıların 21 tanesi ortak sağlık ve güvenlik biriminde, 12 tanesi tam zamanlı iş güvenliği uzmanı olarak ve 1 tanesi iş sağlığı ve güvenliği biriminde çalıştığı anlaşılmaktadır.

4.1.7. Katılımcıların iş güvenliği uzmanı olarak çalışma süresi

Tablo 4-2'den edinilen bilgiler ışığında katılımcıların 9 tanesi 0-5 yıl aralığında, 15 tanesi 5-10 yıl aralığında, 9 tanesi 10-15 yıl aralığında ve 1 tanesi 15 yıl ve üzeri iş güvenliği uzmanı olarak çalıştığı anlaşılmaktadır.

4.1.8. Katılımcıların iş güvenliği uzmanlığı belgesi

Tablo 4-2'den edinilen bilgiler ışığında katılımcıların 11 tanesi A sınıfı, 19 tanesi B sınıfı ve 4 tanesi C sınıfı iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

4.1.9. Katılımcıların inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak çalışma süresi

Tablo 4-2'den edinilen bilgiler ışığında katılımcıların 16 tanesi 0-5 yıl aralığında, 13 tanesi 5-10 yıl aralığında, 4 tanesi 10-15 yıl aralığında ve 1 tanesi 15 yıl ve üzeri olarak inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak çalıştığı anlaşılmaktadır.

4.2. Çalışma Koşullarından Kaynaklanan Sorunlar

Çalışma koşullarından kaynaklanan sorunlar teması iş güvenliği uzmanlarının çalışma saatlerinin yeterliliği, iş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu ve inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretler olmak üzere üç kategoride incelenerek bulgular elde edilmiştir.

4.2.1. İş güvenliği uzmanlarının çalışma saatlerinin yeterliliği

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen iş güvenliği uzmanlarının çalışma saatlerinin yeterliliği ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-4. İş güvenliği uzmanlarının çalışma saatlerinin yeterliliği ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İş güvenliği uzmanlarının çalışma saatleri yetersiz	22	64,71
İş güvenliği uzmanlarının çalışma saatleri yeterli	12	35,29

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 12. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları görevlerini yerine getirmek amacıyla çok tehlikeli işyerlerinde en az 40 dakika süre yaparlar (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). K22'nin “Günlük olarak çalışma saatlerimizin içerisinde gittiğimiz yol mesafelerine de dikkat edilmesi gerekiyor. Üzerimize atalı olan firmalara yetiştirme konusunda bazı sıkıntılar yaşıyoruz. Yolda geçirdiğimiz sürelerde var. Onlarda önemli. Firmaların bizden çok tehlikeli işyerlerinde 16 saatlik eğitim hizmeti istiyorlar. Ama bizim atalı olan dakikalarımıza sistem üzerinde baktığımız zaman bir çalışan olduğunu düşünürsek çok tehlikeli işyerinde ayda 40 dakika hizmet vermemiz gerekirken eğitim süresi 16 saat olduğu için 16 saat hizmet vermek zorunda olduğumuz yerler oluyor.” sözlerinden çalışma zamanının yeterliliğiyle ilgili bazı sorunlar olduğu anlaşılmaktadır. Dakika olarak hesap edilen çalışma süreleri yolda geçen zamanı hesap etmediği için çalışma süreleri hesap edilen sürelerden daha fazla bir süreye denk gelmektedir. Ayrıca eğitim sürelerinin 16 saat olması çalışan sayısı azaldıkça şantiyede geçirilen süre azaldığı için sorun olmaktadır.

K24'ün “Saat olarak bir sorun yok. Saat olarak yeterli zaten. Eksiklikleri başka konularda.” sözlerinden iş güvenliği uzmanı olarak çalışma saatlerinin yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

4.2.2. İş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen iş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-5. İş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu yüksek	30	88,24
İş güvenliği uzmanları olarak inşaat sektöründe çalışmanın sorumluluğu yok	4	11,76

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Tehlike Sınıfları tebliğine göre inşaat sektörü çok tehlikeli sınıfta yer almaktadır (İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği, 2023). K31'in "*İnşaat sektörü Türkiye'de ki en tehlikeli sektörlerden bir tanesidir. Ölümlü iş kazası oranlarına bakıldığı zamanda inşaat en fazla ölümlü iş kazasının yaşandığı sektörlerden bir tanesidir.*" sözlerinden inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak çalışmanın sorumluluğunu anlamak mümkündür.

K34'ün "*Zaten biz danışman olduğumuz için çok fazla bir sorumluluk olduğunu düşünmüyorum.*" sözlerinden iş güvenliği uzmanlarının rehber ve danışman olarak düşünüldüğünden sorumluluklarının olmadığı anlaşılmaktadır.

4.2.3. İnşaat sektöründe iş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretler

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretler ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-6. İnşaat sektöründe iş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretlerle ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
Ücretler yetersiz	27	79,41
Ücretlerin kişiden kişiye değişmesi bir sorun	4	11,76
Ücretler yeterli	3	8,82

K20'nin *"Aldığımız karşılık, verdiğimiz emeğe karşılık gelmiyor ücret olarak."* sözlerinden genel olarak iş güvenliği uzmanlarının hak ettiği ücretleri kazanmadığı anlaşılmaktadır. Ancak K07'nin *"Ülkemizde iş güvenliği uzmanlarının ücret skalası genelde sarf edilen emek ve oluşturulmuş tecrübe ve diğer donanım ile alakalı paralel değil. Sektör ücret konusunda ucu açık bir sektör. Çok iyi ücret alan arkadaşlarımız da var, çok düşük ücret alan arkadaşlarımız da var."* sözlerinden sektörde uzlaşılmış bir ücret skalası bulunmadığı anlaşılmaktadır.

K34'ün *"İnşaat sektörü yeterli oluyor."* sözlerinden ise inşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak alınan ücretlerin yeterli olduğu anlaşılmaktadır.

4.3. İş Paydaşlarından Kaynaklanan Sorunlar

İş paydaşlarından kaynaklanan sorunlar teması işverenlerden kaynaklanan sorunlar, ortak sağlık ve güvenlik biriminin yetkililerinden kaynaklanan sorunlar, işçilerden kaynaklanan sorunlar, şantiye şefi ve diğer teknik personellerden kaynaklanan sorunlar, işyeri hekimlerinden kaynaklanan sorunlar ve iş sağlığı ve güvenliği kurullarından kaynaklanan sorunlar olmak üzere altı kategoride incelenerek analiz yapılmıştır.

4.3.1. İşverenlerden kaynaklanan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen işverenlerden kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-7. İşverenlerin davranışlarındaki sorunlarla ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İş güvenliği uzmanının maddi olarak işverene bağlı olması bir sorun	30	88,24
İş güvenliği uzmanının araç, gereç, zaman ve mekan gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması bir sorun	26	76,47
İşveren tarafından düzenleyici ve önleyici tedbirlerin uygulanmaması bir sorun	24	70,59
İşverenlerin ortam ölçümü yaptırmaması bir sorun	20	58,82
İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin önemsenmemesi bir sorun	18	52,94
İşverenin organizasyon ve planlama konusunda önerileri dinlememesi bir sorun	17	50,00
İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini zorunluluk olduğu için yaptırmaları bir sorun	15	44,12
İşverenden işle ilgili bilgi ve belge edinmemek bir sorun	12	35,29
İş kazası sonrası işverenler iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine karşı daha hassas oluyorlar	10	29,41
İşverenin iş kazasını saklamaya çalışması bir sorun	10	29,41
İşveren ve yargı mensupları tarafından rehber olarak görülmemek bir sorun	9	26,47
İşverenin kişisel koruyucu donanım ile ilgili önerileri dinlememesi bir sorun	8	23,53
İşverenin iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması bir sorun	7	20,59
İş güvenliği uzmanının araç, gereç, zaman ve mekân gibi ihtiyaçları karşılanıyor	6	17,65
İş güvenliği uzmanlarının işveren üzerinde yaptırım gücünün olmaması bir sorun	5	14,71
İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini maddi bir yük olarak görmesi bir sorun	3	8,82
İnşaat işlerinin hızlı bir şekilde yaptırılması bir sorun	2	5,88
İşverenler denetim olunca gerekli önlemleri alıyorlar	2	5,88
İşverenin kişisel koruyucu donanım kullanımı için işçileri teşvik etmemesi bir sorun	2	5,88
İşverene maddi olarak bağımlı olmak iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini etkilemiyor	1	2,94
İşverenle istediğimiz kadar görüşmemek bir sorun	1	2,94

K1'in "Biz işte paramızı işverenden aldığımız için sağlıklı bir denetimde bulunamıyoruz. İşimizi layıkıyla yapamıyoruz. Çünkü herhangi bir yaptırımda bulunamıyoruz. En büyük kıstas burada bu. Yaptırımda bulunursak bu sefer bizimle çalışmayı bırakır. Başkasıyla çalışır." sözlerinden işverenlerin iş güvenliği uzmanlarının kendisine maddi açıdan bağlı olmasını ona karşı kullanarak işini yapmasını engellediği anlaşılmaktadır. Ayrıca K13'ün "Bizi burada en çok zorlayan neden yönetmeliğimizde geçen bakanlığa bildirim yükümlülüğü. Ölümlü iş kazalarında özellikle uzman arkadaşlarımızın karşısına çıkan en büyük neden de bu. "Neden bakanlığa bildirmedi?" sorusu yargılanmalara ve kusurlu olmalarına neden oluyor." sözlerinden bakanlığa bildirim yükümlülüğünün işverene maddi açıdan bağlı olmak nedeniyle gerçekleştirilemediği anlaşılmaktadır. Bu durum K2'nin "Son 10 yılda hiçbir iş güvenliği uzmanı hiçbir iş yerini Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bildirmemiş. Biz işverene bağlı olduğumuz için işverenin eksik aksaklıklarını bir şekilde kâğıt üstünde hallediyoruz." sözlerinden anlaşılmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri için görevlendirilen personelin görevlerini yerine getirmesi için araç, gereç, mekân ve zaman gibi ihtiyaçlarının işveren tarafından karşılanması gerekir (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, 2023). Ancak verilen cevaplara bakıldığında bu durumun böyle olmadığı görülmektedir. K29'un *"Hiçbir şey karşılamıyorlar. Özellikle biz daha çok ayarlıyoruz bunları. Örnek vereyim eğitim verilmesi gerekiyor. İşveren eğitim yeri falan hiçbir şey ayırmıyor. Biz onlardan sadece "Bize adamları eğitim için gönderin. Zaman ayırın." diyoruz."* sözlerinden iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında iş güvenliği uzmanının işverenden maddi veya manevi destek göremediği anlaşılmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre işveren iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili iş güvenliği uzmanı tarafından kendisine yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmekle yükümlüdür (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, 2023). Ancak görüşmelerimizden edinilen bilgiler ışığında işverenlerin düzenleyici ve önleyici tedbirlerin uygulanması sırasında iş güvenliği uzmanlarına sorun çıkardığı anlaşılmaktadır. K30'un *"Uygulama noktasında sıkıntı oluyor. Üretimin ve çalışmanın yavaşlatılması veya aksamasını istemiyorlar işverenler tarafı. Çalışanların iş güvenliğinin uygulanması ve tedbirler alma noktasında biraz sıkıntı yaşıyoruz."* sözlerinden anlaşıldığı üzere işverenler işin yürütülmesine öncelik gösterirken, işin yürütümü esnasında uygulanması gereken iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine önem vermiyorlar. Ayrıca K20'nin *"Karşılaştığımız problem önlem aldirmek en başta söylediğimiz gibi. Çünkü bunun mali boyutu var ve yaptırma boyutu var."* sözlerinden işverenlerin alınacak önlemlere mali yük olarak baktığı anlaşılmaktadır. Bu durum işverenleri önlemleri almama konusunda teşvik etmektedir.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları iş yerinde iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına göre yapılması gereken periyodik bakım, kontrol ve ölçümlerin uygulamalarını kontrol etmekle yükümlüdür (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Görüşmelerden

edindiğimiz bilgiler ışığında ortam ölçümlerinin işverenler tarafından yaptırılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum iş güvenliği uzmanının çalışma ortamı gözetimi görevini yapmasını etkilemektedir. K26'nın *“Neredeyse hayır. Bir iki tane yaptık demek için yapılır. Gürültüdür, tozdur, bilmem nedir mümkünatı yok.”* sözlerinden bu durum açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

K29'un *“İşverenler gereksiz görüyor. Kanuni zorunluluk olduğu bilgisinde değil. Elimize herhangi bir yaptırım gücü vermediklerinden dolayı işin ciddiyetinde değiller. İşverenlere bir para cezası uygulanmadığı için artık ekarte ediyorlar. “Bunu yapmasam da inşaatım yürüyor. Ben bunu niye yaptırayım. Yapı denetim gibi zorunlu değil bu.” gibi tutumlarla karşılaşıyoruz.”* sözlerinden işverenlerin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini önemsemedikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle iş güvenliği uzmanları görevlerini yapmakta zorlanmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları işverene işin planlanması, organizasyonu ve uygulanması konularında önerilerde bulunması gerekir (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K8'in *“Çokta dikkate alındığı söylenemez. Yüz tane öneri veriyorsak iki üç tanesi anca dikkate alınıyor. Genelde bildikleri gibi devam ediyor.”* sözlerinden işverenlerin iş güvenliği uzmanının işin planlanması, organizasyonu ve uygulanması konularında önerilerini dinlemediği anlaşılmaktadır.

K14'ün *“Herhangi bir denetim ya da kaza olmadan bizi hiç görmüyorlar bile. “Bu kanuni bir zorunluluk. Birisi gelsin gitsin. Ama bize karışmasın” gibi bir önyargı var.”* sözlerinden işverenlerin kanuni olarak alması gerektiği için iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini aldığı anlaşılmaktadır.

Risk değerlendirmesi yapmak İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanlarının bir görevidir (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K4'ün *“Çalışana diyorsun “Yukarıya*

malzeme taşıyacaksın nasıl yapacaksın” diye “Hele o gün gelsin bakarız” diyor. Risk analizine sen ne yazacaksın? Proaktif yaklaşımla işvereni nasıl yönlendireceksin. Bir adam diyor ki “3 tane kule vinç yapacağım”. Ona göre risk analizi yapıp işverene veriyorsun. Ama sana bu bilgiler verilmezse bilgin olmuyor.” sözlerinden anlaşılacağı üzere işverenler işin ilerleyişi ile ilgili bilgileri saklayabiliyorlar. Ayrıca K22’nin “Onlarda bazen depolanmayla ilgili sorun oluyor. Evrakların kilitli bir dolapta tutulması gerekiyor. Onların kaybolmaması lazım. Ciddi anlamda önemli evraklar. Bazen bunları işveren veya oradaki kişiler kaybedebilirler.” sözlerinden bazı önemli evrakların kaybolabildiği anlaşılmaktadır. Bu durum iş güvenliği uzmanının görevlerini yapmasını zorlaştırmaktadır.

K17’nin “İş kazası olduktan sonra her şey daha kolay oluyor. İşverenin başı bir kere yandı mı? Ondan sonra önemsemeye başlıyor bu işleri. Hakkında SGK dava açıyor ve adam tazminat davası açıyor. Adam orda bir akıllanıyor. Ondan sonra iyi devam ediyor.” sözlerinden iş kazasının olmasının işverenlerin üzerinde önemli etkisi olduğu anlaşılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerine ve iş güvenliği uzmanına karşı davranışı değişebiliyor.

İş güvenliği uzmanlarının görevleri arasında iş kazası sonrasında iş kazası tutanağı tutmak vardır. Ancak K7’nin “İş kazası olduğu durumlarda işverende saklama, bertaraf etme veya örtme durumu olabiliyor maalesef. Bazen kazanın olmasıyla ilgili detaylı bilgi vermediği olabiliyor. Kazanın oluşumuyla ilgili bazı noktaların atlandığıyla karşılaşabiliyoruz.” sözlerinden işverenlerin iş kazasıyla ilgili bilgileri gizleme ve iş kazasını gizleme gibi yollara başvurabildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle iş güvenliği uzmanı kendi görevlerini yerine getiremeyebiliyor.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının görevleri tanımlanırken rehberlik olarak tanımlanmıştır. Ayrıca İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 10. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının yetkileri tanımlanırken yaptırım yetkisi tanımlanmamıştır (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023).

Ancak K20'nin "İşveren iş güvenliği hizmeti aldığı zaman işveren bütün hak ve sorumluluktan iş güvenliği uzmanını sorumlu tutmak istiyor ve tutuyor. Çünkü niye? Ben bu hizmeti alıyorsam ve sana para veriyorsam sorumluluğunu senin üstlenmen lazım gibi durumlarla karşılaşıyoruz. Ama biz sorumluluğu üzerimize alamıyoruz. Yönetmelik ve kanun gereği de alamayız zaten. Yönetmelikte 8. maddede geçer. İş güvenliği uzmanı orada rehberlik ve danışmanlık görevi icra eder. Bu tür durumlarda bize ayrı bir sorumluluk yüklenmesi, herhangi bir iş kazası veya mesleki hastalık durumunda, adli bir durum olduğu zaman direkt bizim öne sürülmemiz konusunda çok büyük bir problem yaşıyoruz. Burada öne sürülen konular nelerdir? İşverenin "Ben onu sorumlu tuttum. Ona yetki verdim." demesi farklı bir yol izlenmesine sebep açıyor. Ama kanunda böyle bir şey geçmiyor. Bu konuyla ilgilenen bilirkişi veya savcılık neyin ne olduğunu biliyor. Ama her türlü adli dava ve mahkemeye uğraşmakla vakit kaybediyoruz." sözlerinden işin sorumluluğunun iş güvenliği uzmanının üzerine kaldığı anlaşılmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları işverene kişisel koruyucu donanım seçimi, temini, kullanımı, bakımı, muhafazası ve test edilmesi konularında işverene önerilerde bulunma yükümlülüğü var (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K14'ün "Çok fazla değil. Hele inşaat sektöründe hiç değil. Çünkü on gün çalışıyor. On gün sonra gidiyor başka inşaatta çalışıyor. Ne müteahhit bunu almaya yanaşmıyor ne çalışan bunu almaya yanaşmıyor" sözünden işverenin bu konuda iş güvenliği uzmanının önerilerini dinlemediği anlaşılmaktadır.

K20'nin "Ben her ne kadar işverene rehberlik ve danışmanlıkta yapsam adamın kulak ardı etmesi, "Bugün değil yarın veya şu gün yapalım." demesi kültürümüzün eksikliğinden kaynaklanan bir problem." sözlerinden işverenin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerine karşı olumsuz tutumunun nedenlerinden biri iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması olduğu anlaşılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği kültürü olmayan işverenler tedbirlere karşı ters tutum izlemektedirler.

K33'ün “*Şimdiye kadar öyle bir sıkıntıyla karşılaşmadım. Yeteri kadar onlar o şartları yerine getiriyor.*” sözlerinden işverenin yeterince araç, gereç, mekan ve zaman gibi ihtiyaçlarını karşıladığı anlaşıyor.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 10. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının yetkileri tanımlanırken yaptırım yetkisi tanımlanmamıştır (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K05'in “*Birincisi yaptırım gücünüz yok. Ücretinizi işverenden aldığınız için çok fazla işvereni sıkıştırıyorsunuz. İşvereni çok fazla sıkıştırıp kanuna uyduğumuz zaman işveren bu sefer görevlendirilen iş güvenliği uzmanının değiştirilmesini istiyor. Firmanın değiştirmesini istiyor. Firma bu talebi karşılamazsa da firmayı değiştiriyor.*” sözlerinden işverenlerin yaptırım yetkisi olmayan iş güvenliği uzmanlarını dinlemediği anlaşılmaktadır. Bu yüzden iş güvenliği uzmanları görevlerini yerine getirmekte zorlanıyorlar.

K4'ün “*İş güvenliği ile ilgili genelde hazırladığı bir bütçe bulunmuyor. Hazırlıklı olmadığı için de genelde maliyetli işlerden kaçınıyor.*” sözlerinden işverenlerin maliyet hesabı yaparak iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinden kaçınabildiği anlaşılmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin uygulanması zaman almaktadır. Ancak K4'ün “*İşin hızlı bitmesi için yapılan çalışmalar.*” sözlerinden çalışmaların hızlı bir şekilde bitirilmesiyle iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin uygulanması için daha az zaman kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum önlemlerin alınmasını zorlaştırmaktadır.

K24'ün “Adam belli bir şablon yaptı. “*Şu şu özellikler lazım. Size bir hafta mühlet. Yoksa şantiye kapatılacaktır.*” Biz bir hafta içinde gittik çalışanların dolaplarına kadar hepsini aldık. Gitti kontrol etti. Bir sıkıntı yok. Bizde onlar gibi olabiliriz. Bunun gibi düşün.” sözlerinde geçen iş müfettişlerinin denetim faaliyetleri sırasında önlemlerin ve eksikliklerin yapıldığı anlaşılmaktadır.

İş kazalarından korunma yollarından birisi de kişisel koruyucu donanımlardır. Ancak K32'nin *“Onlar da zimmet formu karşılığı zimmetliyorlar. Ama kullanımı konusunda işveren bir şey yapmıyor maalesef. Kullandırmıyorlar.”* sözlerinden işçiler kullanmak istemediğinde yaptırım yetkisi olmayan iş güvenliği uzmanları kullanımı konusunda etkili olamadığı ve işverenin ise bu konuda herhangi eylemde bulunmadığı anlaşılmaktadır.

İşverene maddi açıdan bağlı olmakla ilgili sorunları sorduğumuz soruya K09'un *“Pek bir zorluk çekmiyorum.”* sözlerinden işverene maddi açıdan bağımlı olmanın iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini etkilemediği anlaşılmaktadır.

Şantiyede gördükleri eksiklikleri iş güvenliği uzmanı işverene yazılı olarak bildirmek zorundadır. Ancak K32'nin *“Bir araya gelemiyoruz maalesef. Bütün iş güvenliği uzmanlarının boynunda. Tek başına önlemleri almak zorunda kalıyor. İşverenle irtibata çok zor geçiyoruz.”* sözlerinden işverenle irtibatlı olmak zor olduğu için eksiklikler hakkında bildirim yapmanın da önlem almanın da zorlaştığı anlaşılmaktadır.

4.3.2. Ortak sağlık ve güvenlik biriminin yetkililerinden kaynaklanan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen ortak sağlık ve güvenlik biriminin yetkililerinden kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-8. Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin davranışlarındaki sorunlarla ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İnşaat sektörü dışında başka sektörlerde çalışmayı sorun etmeyenler var	17	50,00
Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin iş güvenliği uzmanına baskı yapması bir sorun	12	35,29
Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkilisinin iş güvenliği uzmanlarını daha fazla çalıştırması bir sorun	11	32,35
Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkilileriyle sorun yaşamayanlar var	11	32,35
Şantiyede geçirilen zamanın kısa olması bir sorun	10	29,41
Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkilileri iş güvenliği uzmanlarının çalışma zamanı sınırını kullanmaya zorlamıyorlar	8	23,53
Ortak sağlık ve güvenlik biriminde çalışmayanlar var	2	5,88
İnşaat sektörü dışında başka sektörlerde bakmayanlar var	2	5,88
Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin iş güvenliği uzmanının ücretlerini düşük ödemesi bir sorun	2	5,88
“Bir şey diyemiyorum” diyenler var	1	2,94
Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin iş güvenliği uzmanlığı belgesi kiralamaları bir sorun	1	2,94
İş güvenliği uzmanının danışabileceği kişilerin olmaması bir sorun	1	2,94

K06'nın “*Farklı sektörde de çalışıyordum ama programımı ayarladığım için çok fazla problem olmuyordu.*” sözlerinden inşaat sektöründen farklı sektörlerde de çalışmanın sorun olmadığı anlaşılmaktadır.

K25'in “*İkisi arasında kalıyorsunuz. İşverenle ilgili bir yaptırıma gittiğiniz zaman bu sefer OSGB baskı oluşturuyor. “Tamam. Yazma. Etme. Anlatma.” diyorlar. Bu şekil aradasınız yani. Bir OSGB bir de ana firma arasında gidip geliyorsunuz.*” Sözlerinden OSGB yetkilileri işverenle maddi bir bağ oluşturduğu için iş güvenliği uzmanına iş güvenliği görevlerinde esneme yapması için baskı oluşturabildiği anlaşıyor.

K07'nin “*OSGB hizmet alma ağının bütünleştiği komple bir hizmet verilen bir yer olmakla birlikte iş güvenliği uzmanının görevini yerine getirmesinde, firma ziyaretlerini yapmasında, firmada gördüğü eksik ve aksaklıkları bildirmesinde müdahil olmuyorlar. Genelde bilinçli bir OSGB, az çok belli seviyede olan bir OSGB bu tür durumlara girmemeye çalışır. Genelde iş güvenliği uzmanına ziyaretlerini gerçekleştirmeleri için gerekli şartları sağlar. Firmaların lokasyonlarını belirler ve bununla ilgili planlarını çıkartır. OSGB'lerin çok fazla yönlendirme veya sınır çizme*

çabasında olması uygun değildir. Varsa da bu tarz yerlerde iş güvenliği uzmanının çalışması uygun olmayacaktır.” sözlerinden OSGB yetkilileri ile sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşıyor.

K22'nin *“Yasal olarak size atalı yerler varsa onları maksimum seviyede kullanmaya çalışıyorlar. Sizin onu yetiştirip yetiştiremediğinize OSGB yetkilisi bakmaz zaten. “Senin gideceğin aylık firmalar bunlar. Dakikalarında bunlar. Buralara gideceksin.” diye düşünür. “Burası yoğunmuş. Burada çok iş var. Burada az iş var.” diye düşünmez.”* sözlerinden daha önce de bahsettiğimiz sorunlardan birisi olan iş güvenliği uzmanlarının çalışma saatlerinin çalışan başı 40 dakika olarak belirlenmesi durumunu OSGB yetkilileri kullanarak daha fazla para kazanmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Bu durum iş güvenliği uzmanlarının iş yoğunluğunu artırır. K32'nin *“Süre bakımından istediğimiz zaman gidemiyoruz. İsteddiğimiz kadar vakit geçiremiyoruz inşaatlarda.”* sözünden anlaşılabacağı üzere iş güvenliği uzmanlarının şantiyelerde yeterince vakit geçirmesi mümkün değil. Bu durum da iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin aksamasına neden oluyor.

K20'nin *“Şu ana kadar öyle bir zorunluluk görmedim. Benden kaynaklanan bir problem varsa acil yetiştirmem gereken onu yetiştirmek benim görevim olduğu için onu tabi ki ben yapıyorum. Ama böyle bir dayatma ya da zorlama olmuyor.”* sözlerinden OSGB yetkililerinin kanunun iş güvenliği uzmanlarının verebileceği hizmet süresi ile ilgili sınırları kullanmadığı anlaşılmaktadır.

Görüşme yapılan iş güvenliği uzmanlarından ortak sağlık ve güvenlik biriminde çalışmayanların olduğu görülmüştür. Onlara ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkilileriyle ilgili sorunlarla alakalı sorular sorulmamıştır.

K14'ün *“Hayır. Ben bir OSGB' deyim. Ağırlıklı olarak inşaatlara bakıyorum.”* sözlerinden OSGB'de çalıştığı halde inşaat sektörü dışında başka sektörlerde çalışmayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşıyor.

OSGB yetkilileri rekabetçi iş sağlığı ve güvenliği sektöründe iş alabilmek için işverenlere düşük fiyat verirler. Bu yüzden iş güvenliği uzmanlarına düşük ücret verirler. K26'nın *"Bel altı yapılan faaliyetlerin tamamını ticari yetenek görüyoruz. Ne kadar ucuza adam çalıştırırsam yasanın yönetmeliğin üzerine çıkarsam o kadar kar elde ederim."* sözlerinden bu durumu açıkça görebiliyoruz.

K02'nin *"Ben OSGB yetkilisi olduğum için pek bir şey diyemiyorum."* sözlerinden ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkilileriyle ilgili fikir beyan etmek istemeyen iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

Ücretleri düşük tutabilmek amacıyla OSGB yetkililerin yaptığı bir başka yanlış uygulama ise belge kiralamadır. K7'nin *"Maalesef OSGB'lerin fiili olarak çalıştırmadığı adamı yüksek maaş vermek yerine belge kiralamaya gidiyor."* sözlerinden OSGB yetkilileri kanunen zorunlu olan A veya B sınıfının belgesini düşük ücretlerle kiraladıktan sonra yerine C sınıfı uzmanı şantiyelerde çalışmaya zorladıkları anlaşılmaktadır.

OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanı olması gerekir diye bir zorunluluk yok. Ancak iş güvenliği uzmanlığında staj sistemi olmadığı için teorik bilgileri okullarda veya kurslarda öğrense de pratik bilgileri uygulayarak öğrenmek zorunda kalıyor. K21'in *"Bu konularda tamamıyla hizmet anlayışının dışına çıkıp kazanca yönelik düşüncelerle ortak sağlık ve güvenlik birimi açan kişiler işle hiç alakası olmadığı için maiyetinde çalıştırmış olduğu uzmanlarına ve işyeri hekimlerine herhangi bir destek sağlaması söz konusu olmuyor. O konumda çalışan kişiler ve uzmanlarında danışabileceği kişileri bulmakta zorluk çekiyorlar. Bu açıdan sıkıntılar yaşanabiliyor."* sözlerinden OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanına yeterli desteği veremeyebileceği anlaşılmaktadır. Bu durum iş güvenliği uzmanlarının inşaat sektörü gibi ölümcül kaza olay gerçekleşme oranının yüksek olduğu çok tehlikeli bir sektörde deneme yanılma yoluyla işini yapması gerektiği anlamına gelmektedir.

4.3.3. İşçilerden kaynaklanan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen işçilerden kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-9. İşçilerden kaynaklanan sorunlar ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kiş i	Söylenme Yüzdeleri
İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması bir sorun	29	85,29
İşçilerin genelinin düşük eğitim seviyesine sahip olması bir sorun	26	76,47
İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymaması bir sorun	25	73,53
İşçilerin eğitim için toplanamaması bir sorun	19	55,88
İşçilerin ramak kala olaylarını bildirmemesi bir sorun	17	50,00
İşçilerin eğitim seviyesi iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinde etkili değil	10	29,41
İşçilerin eğitimi dinlememesi bir sorun	10	29,41
İşçilerin kişisel koruyucu donanım kullanmak istememeleri bir sorun	10	11,76
Ramak kala olayların işçi tarafından önemsenmemesi bir sorun	9	26,47
İşçiler önlemlere uyuyorlar	2	5,88

K18'in "İşçinin süregelen "Biz her zaman böyle yapıyorduk. Biz her zaman böyle çalışıyoruz." tutumu bizim için en büyük sıkıntı. Çünkü yüksekte çalışmak olsun, herhangi bir iş ekipmanı ile çalışmak olsun güvenli çalışmak onlar için normal geliyor. Bunu görmüşler böyle alışmışlar. Türkiye’de inşaatlarda maalesef böyle alışlagelmiş bir kültür var. En büyük sıkıntıyı da biz bundan çekiyoruz. "Biz hep böyle yapıyorduk. Bize bir şey olmaz." mantığından çekiyoruz en büyük sıkıntıyı." sözlerinden işçilerin iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması nedeniyle iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerine karşı dirençli olduğu anlaşıyor. Bu durum iş güvenliği uzmanının faaliyetlerini doğrudan etkiliyor.

K7'nin "Yapı işleri bu eğitim seviyesinin en düşük olduğu sektörlerden birisi. Okuryazar olmayan oranı bir hayli fazla inşaat kollarında çalışan personellerde. Sonuçta verdiğimiz eğitimi anlayabilmesi için belli seviyelerde okuryazarlığı olması gerekir. Bunu değerlendirebilecek seviye de olması gerekir. Eğitim seviyesi verilen şeyleri almada, anlamada ve geri dönüş sağlamasında önemli bir etken." sözlerinden işçilerin eğitim durumunun genel itibarıyla düşük olması öncelikli olarak iş sağlığı ve güvenliği eğitimi olmak üzere bütün iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinde zorluk çıkmasına neden olduğu anlaşılmaktadır.

K29'un "*İşçilere herhangi bir yaptırım gücümüz olmadığı için uyarıldıklarında uzmanlara darp etmeye kadar davranışlar sürüyor. Kimse seni takmıyor yaptırım gücün olmadığından. Sadece işverene rehberlik vazifesiyle yükümlü olduğunun farkında. Sadece tutanak tutulsa da bir şey olmayacağının farkında. Yetkisiz olduğumuzun çalışanlarda farkında inşaat sektöründe. Herhangi bir söz dinlememe de yaptırım yapılmaması söz konusu.*" sözlerinden iş güvenliği uzmanlarının yaptırım gücü olmaması nedeniyle işçilerin iş sağlığı kurallarına ve düzenleyici ve önleyici tedbirlere karşı olumsuz bir tutum izlediği anlaşılmaktadır.

K34'ün "*İşten alıkoyma gibi düşünülüyor. O yüzden eğitimlere katılmak istemiyorlar. Ne işveren katılmasını istiyor ne de işçiler katılmak istiyor.*" sözlerinden işçilerin işe öncelik verdikleri için eğitimlere katılmak istemedikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca K13'ün "*En büyük zorluk çok fazla işe giriş çıkış olması. Dediğim gibi ekipler sürekli değişiyorlar.*" sözlerinden işçi sirkülasyonunun hızlı olması durumu eğitimlerde işçileri toplamayı zorlaştırdığı anlaşılmaktadır.

Ramak kala olay, İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının görevleri tanımlanırken açıklama şeklinde anlatılan ve iş güvenliği uzmanının nedenlerini araştırması ve tekrarlanmaması için önlemler alınması konusunda çalışmalar yaparak işverene öneride bulunması gereken bir olaydır (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak şantiye şartlarında ramak kala olayların tespitinin yapılabilmesi için olayı yaşayan işçilerin bunu bildirmesi gerekir. Ancak K7'nin "*Ramak kala genelde çalışanlar tarafından dönüş yapılması gereken durumlar. Genelde çalışanlar ramak kala olaylarla alakalı dönüş yapmak istemiyorlar. Çünkü bunu bir angarya olarak görüyorlar ve katılımı genelde çok düşük oluyor. Her saha ziyaretinde veya eğitimde anlatmamıza rağmen ramak kala olaylarda çok fazla geri dönüş sağlamak istemiyorlar.*" sözlerinden işçilerin ramak kala olayların bildirilmesi konusunda iş güvenliği uzmanına geri dönüş yapmadığı anlaşılmaktadır. Tespiti yapılmayan ramak kala olayların nedenleri araştırılamadığı gibi gereken önlemler de alınamıyor. Sonuç olarak ölümlü bir kaza

olmamasına rağmen tespiti yapıp önlemler alınamadığı için benzer bir olay ölümle sonuçlanma potansiyelini korur.

K06'nın "Okul anlamında eğitim durumundan ziyade bilinçsel olarak eğitim durumunun eksikliği. Bu durum ilkokul, ortaokul, lise, üniversite durumundansa bilinçli olması veya bilinçten uzak olmasıyla alakalı." sözlerinden işçilerin eğitim seviyesinin iş sağlığı ve güvenliğini faaliyetlerini etkilemediği anlaşılmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği eğitimleriyle ilgili işçilerin diğer bir sorunu eğitimi dinlememeleridir. K20'nin *"Kalabalık ortamda eğitim veriliyorken çok fazla gürültülü konuşulması veya birbirinden destek alarak konuyu dağıtmaları veya katılmak istememeleri. "Ben ustabaşıyım işe dönmem lazım. Ben bu konuları biliyorum." diyerek katılmaması gibi zorluklar yaşıyoruz."* sözlerinden işçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini dinlemediği anlaşılmaktadır. Bu durum iş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmalarının verimsiz geçmesine neden olmaktadır.

Kişisel koruyucu donanım kullanımı işçilerle yaşanan problemlerden birisi. Kişisel koruyucu donanımı işçinin kullanması onu ölümlü kazalardan koruyacak olsa da işçiler bu konuda olumsuz tutum izliyorlar. K5'in *"Yeterince kişisel koruyucu donanımları giydiremiyorsunuz. Baret olsun, çelik burunlu ayakkabılar olsun, kemer olsun giymiyorlar. Bunları giydirmek de zorlanıyorsunuz ne kadar eğitim vererseniz verin. Bunları giymek istemiyorlar."* sözlerinden işçilerin kişisel koruyucu donanım kullanmak istemediği anlaşılmaktadır. Bu durum iş güvenliği uzmanının güvenli iş ortamı oluşturmalarının önünde bir engeldir. İş güvenliği uzmanı kişisel koruyucu donanımın giyilmesini sağlasa da K2'nin *"Biz sabahtan akşama kadar başında duramıyoruz. Biz ayrıldığımızda başındaki bareti çıkarıp atabiliyor."* sözlerinden iş güvenliği uzmanının olmadığı zamanlarda kişisel koruyucu donanımı kullanmadığı anlaşıyor.

K31'in *"Bu ramak kala formları bizde düzenli olarak hazırlanıyor. Ama aynı ramak kalaları sürekli yaşıyoruz. Bununla alakalı sıkıntı bu ramak kala nedenleri. Biz eğitimlerde ve toolboxlarda anlatmaya çalışıyoruz. Ama ya çalışanlar istedikleri gibi*

çalışmaya devam ediyor ya şantiye sirkülasyonu içinde farkındalıktan uzak olanlar değişiyor, ekipler değişiyor. Kimi zaman iş güvenliğine önem vermiyorlar.” sözlerinden ramak kala olayların tespiti yapıldığı halde işçilerin önlemlere uymaktan kaçındığı anlaşılmaktadır. Ramak kala olaylar ölüm veya yaralanmayla sonuçlanmadığı için işçiler ramak kala olayları önemsemiyorlar.

K01’in “*Tedbir noktasında kimse kötü bir yaklaşım göstermek istemez. Tedbire iyi yaklaşıyorlar. Çoğunlukla riayet etmeye çalışıyorlar.*” sözlerinden işçilerin güvenlik tedbirlerine uyduğu anlaşılmaktadır.

4.3.4. Şantiye şefi ve diğer teknik personellerden kaynaklanan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen şantiye şefi ve diğer teknik personellerden kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-10. Şantiye şefi ve diğer teknik personellerden kaynaklanan sorunlarla ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
Şantiye şeflerinin önceliklerinde iş olması bir sorun	14	41,18
Şantiye şeflerinde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması bir sorun	9	26,47
Şantiye şefiyle sorun yaşamayanlar var	8	23,53
Şantiye şeflerinin iş güvenliği faaliyetlerine yardımcı olmaması bir sorun	5	14,71

K7’nin “*Genelde şantiyelerde şantiye şefleri, formenler, ustabaşları tamamen iş odaklı ve metrekare oluşturmayla ilgileniyorlar. İş güvenliğinin gerekliliğini göremiyorlar. Tamamen metraj oluşturmaya ve hakedişe yetiştirmeye çalışıyorlar.*” sözlerinden şantiye şefleri işin yürütümüyle ilgili insanlar olsalar da önceliklerinin iş güvenliği değil işin bitirilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca K25’in “*İşverenin tepki gösterdiği olaylara onlarda aynı şekilde tepki gösteriyor. “Yazmayalım. Belirtmeyelim. Çok önemli değil. Bu gereksiz. Biz birçok zamandır işleri bu şekilde yapıyoruz. Buna gerek yok. Ona gerek yok.” şeklinde tavırları.*” sözlerinden şantiye şeflerinin iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmadığı anlaşılmaktadır.

K30'un "Şantiye şefi görevini yapıyor. Bizde onlarla birlikte hareket ediyoruz. Herhangi bir olumsuz bir şey karşılaşmadık. Şantiye şefleri de mühendis kişiler. Bu noktada bizimle birlikte organize olmaya çalışıyorlar." sözlerinden şantiye şefleriyle herhangi bir sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

K02'nin "Şantiyeyi terk ettiğimizde ve kişisel koruyucu donanımları işçilere zimmetlediğimizde şantiye şefinin veya diğer arkadaşların gözetiminde problem yaşıyoruz. Biz sabahdan akşama kadar başında duramıyoruz. Biz ayrıldığımızda başındaki bareti çıkarıp atabiliyor. Şantiye şefi veya oradaki tekniker arkadaş buna bir yaptırım uygulamıyor." sözünden şantiye şeflerinin iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini sahiplenmediği anlaşılmaktadır. İş güvenliği uzmanının olmadığı zamanlarda iş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri uygulanmadığı anlaşılmaktadır.

4.3.5. İşyeri hekimlerinden kaynaklanan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen işyeri hekimlerinden kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-11. İşyeri hekimlerinden kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İşyeri hekimlerinin kendi görev ve sorumluluklarını yapmaması bir sorun	17	50,00
İşyeri hekimiyle bir sorun yaşamayanlar var	13	38,24
İşyeri hekimlerinin iş güvenliği uzmanlarıyla beraber yapması gereken faaliyetleri yapmaması bir sorun	5	14,71
İşyeri hekimlerinin ücretlerinin yüksek olması bir sorun	3	8,82
İşyeri hekimlerinin yaptıkları işlerden kimse tarafından sorumlu tutulmaması bir sorun	1	2,94

K25'in "İş yeri hekimi tamamen formalite, tamamen imza. Tüm sorumluluk iş güvenliği uzmanına verilmiştir. İşyeri hekimi olmasa da olur. Sağlık raporu şusu busu her şeyi hazırlıyoruz. Onlar sadece gelip imzalayıp gidiyor. Eğitim yok bir şey yok. Sekiz senedir ben görmedim." sözlerinden sadece kâğıt üstünde faaliyet gösteren işyeri hekimleri olduğu anlaşılmaktadır. Onların bıraktığı boşluğu doldurmaksa iş güvenliği uzmanının üstüne kalmaktadır.

İşyerlerinde bulunan işyeri hekimleriye K25'in "Bir risk analizi ve bir acil durum planı gibi analizlerin tamamı iş güvenliği uzmanı üzerinden dönmekte. Bir

işyeri hekimine gidip hadi risk analizi yapın dediğinizde Türkiye’de şuan risk analizi yapabilecek işyeri hekimi yoktur. Ortak yapmamız gereken dokümanları sadece uzmanlar yapıyor.” sözlerinden işyeri hekimlerinin ortak faaliyetleri yapmadığı anlaşılmaktadır. İş güvenliği uzmanları ortak faaliyetleri tek başına yapmaktadır.

K8’in *“Baktığın zaman sektöre maliyet olarak en büyük maliyeti oluşturuyor ama katkı olarak en küçük katkıyı oluşturan birim.”* sözlerinden işyeri hekimlerinin yüksek maaş aldığı halde sorumluluklarını yerine getirmediği anlaşılmaktadır. İşverenler ve OSGB yetkilileri iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini yürütürken maliyet hesapları yaparken işyeri hekimlerinin yüksek maaş alarak iş sağlığı ve güvenliği maliyetlerinin önemli bir kısmını oluşturduğu için iş güvenliği uzmanlarını faaliyetlerini zorlaştırdığı anlaşılmaktadır.

K12’nin *“Yok. Hiçbir şeyi rahatsız etmiyor. O kendi işini yapıyor. Ben kendi işimi yapıyorum.”* sözlerinden işyeri hekimlerinden kaynaklı sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşılmaktadır.

K14’ün *“Doktorların tuzu kuru oldukları için biz onlarla muhatap olmuyoruz. Bir denetleme geliyor. Müfettiş bile sormuyor. Bir kaza oluyor. Adam yüksekte düşüyor. Bu adam niye yüksekte düştü diye doktoru sorgulayan yok.”* sözlerinden işyeri hekimlerinin iş güvenliği uzmanlarından daha fazla maaş alıp hiçbir sorumluluğunun olmaması iş paydaşı olan iş güvenliği uzmanlarını rahatsız ettiği anlaşılmaktadır.

4.3.6. İş sağlığı ve güvenliği kurullarından kaynaklanan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen iş sağlığı ve güvenliği kurullarından kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-12. İş sağlığı ve güvenliği kurullarından kaynaklanan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu

Cevaplar	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
Alınan kararların uygulanamaması bir sorun	18	52,94
İş sağlığı ve güvenliği kurulu üyelerinin toplanamaması bir sorun	14	41,18
İş sağlığı ve güvenliği kurul toplantılarının yapılamaması bir sorun	13	38,24
İş sağlığı ve güvenliği kurul toplantıları yapılıyor	10	29,41
İş sağlığı ve güvenliği kurul üyelerinin fikirleri alınmıyor	8	23,53
İş sağlığı ve güvenliği kurulu üyelerinin fikir vermemesi bir sorun	7	20,59
İş güvenliği dışı fikir verilmesi bir sorun	5	14,71
Toplantıların formalite olarak görülmesi bir sorun	4	11,76
Çalışan temsilcilerinin objektif olarak fikir sunmaması bir sorun	4	11,76
Gündeme müdahale edilmesi bir sorun	4	11,76
Bir sorun yaşamayanlar var	4	11,76
İş sağlığı ve güvenliği kurulu oluşturmamışlar var	3	8,82

K16'nın *"Kurullarda insanlara görev veriyorsunuz. Herkes o görevi yapacağına dair kurulda mutabakat sağlanıyor. Kurullarda görev verilen kişiler görevlerini tam yapmıyorlar. Yine başa dönüyoruz."* sözlerinden iş sağlığı ve güvenliği kurulları toplantılarında alınan kararların uygulanamadığı anlaşılmaktadır. Sahada tespit edilen eksikliklere iş sağlığı ve güvenliği kurul toplantılarında karar verilmesi ve önlemlerin alınması gerekir. Alınmayan önlemler sorunun devam etmesi demektir.

K1'in *"Kurul oluşturulup bununla ilgili toplantılar düzenlemek istendiğinde toplantıya katılması gereken arkadaşlar "Siz yapın biz imza atarız." dediği oluyor. İlgisizlik ve toplanmakta zorluk oluyor."* sözünden iş sağlığı ve güvenliği kurulları toplantılarında üyelerin toplanamadığı anlaşılmaktadır.

K29'un *"Kurulun yapılmaktan kaçınılması. Kurulu bile yapmaktan kaçınıyorlar. Kâğıt üzerinde olsun istiyorlar. "Gerekli imzaları atarız." diyorlar. Ama onu bile atmıyorlar."* sözünden iş sağlığı ve güvenliği kurulları toplantılarının belirlenen tarihlerde toplanamadığı anlaşılmaktadır.

K24'ün *"Kurullarda dediğim gibi bir sıkıntı yok. Kurul toplanır."* sözlerinden iş sağlığı ve güvenliği kurulları toplantılarında yapılmasıyla ilgili sorun yaşanmadığı anlaşıyor.

K20'nin *"Onlarla bir problem yaşamıyoruz. Bizim için önemli olan zaten fikir verebilmesi."* sözlerinden iş sağlığı ve güvenliği kurullarında kurul üyelerinin fikirlerinin alınmasıyla ilgili bir sorun yaşanmadığı anlaşılmaktadır.

K29'un *"Kurul olan işletmelerde iş sağlığı ve güvenliği kurulunda gündem maddelerini iş güvenliği uzmanından başka kimse belirlemiyor. Kimse gündem maddesi belirtip çalışmalara katılmıyor."* sözlerinden iş sağlığı ve güvenliği kurulları toplantılarının yapıldığı durumlarda da iş güvenliği uzmanından başka iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili gündem maddesi belirterek kurula katkı yapan olmadığı anlaşılmaktadır. K6'nın *"Kurullarda genelde yapılması gereken ya da bakılması gereken konulardan çok firmadan gelenlerin işin ilerleyişiyle ya da işi yavaşlatmasıyla ilgili konuşması diyeyim."* sözünden iş güvenliği uzmanı dışındaki kurul üyelerinin verdikleri öneriler iş sağlığı ve güvenliğinden ziyade işle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışan temsilcisinin iş sağlığı ve güvenliği kurulları toplantılarında verdikleri fikirler sorulduğunda K2'nin *"Çok objektif olduklarını düşünmüyorum. İşverenler de kurulda olduğu için genelde işvereni tutuyorlar."* sözünden kurullarda çalışan temsilcisinin objektif şekilde fikir vermediği anlaşılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği kurul toplantılarının gidişatının işverenin iş sağlığı ve güvenliği kültürüne bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

İş güvenliği kurullarının toplanamaması, üyelerin katılamaması, üyelerin fikir vermemesi ve alınan kararların uygulanamaması iş sağlığı ve güvenliği kurullarının formalite gereği kurulduğunu göstermektedir. K34 *"Kurulun toplanması formaliteden olabiliyor bazı yerlerde. Zorunluluktan toplanılıyor ve bazı şeyler konuşuluyor. Fakat yaptırımda gene yetersiz kalıyoruz."* sözleriyle doğru bir şekilde ifade etmiştir.

K11'in *"Genellikle karar alınırken işverenin itirazları sonucunda kararın yumuşatmak zorunda kalıyoruz veya gündemden çıkarıyoruz."* sözlerinden gündeme katkıda bulunmayan işverenin iş güvenliği uzmanının dile getirdiği gündem maddelerine de müdahale ederek kararları yumuşatmaya veya kaldırmaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

İş güvenliği uzmanlarının görevleri arasında iş kazası sonrasında iş kazası tutanağı tutmak vardır. Ancak K7'nin *"İş kazası olduğu durumlarda işverende saklama, bertaraf etme veya örtme durumu olabiliyor maalesef. Bazen kazanın olmasıyla ilgili detaylı bilgi vermediği olabiliyor. Kazanın oluşumuyla ilgili bazı noktaların atlandığıyla karşılaşabiliyoruz."* sözlerinden işverenlerin iş kazasıyla ilgili bilgileri gizleme ve iş kazasını gizleme gibi yollara başvurabildiği anlaşılmaktadır.

K18'in *"Ben proje bazlı bir yerde çalışıyordum. Yeni bitti projemiz. Üst firmamızda bu işi çok sıkı tutan bir ekipti. O yüzden biz kurullarda hiçbir sıkıntı yaşamıyorduk."* sözlerinden iş sağlığı ve güvenliği kurul toplantılarında sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

K10'un *"Ben hiç kurul yapmadım. Çalışan sayısı 50 ve üzerinde geçerli. Benim sayılar hep 50'nin altında kaldığı için kurul oluşturmadım."* sözlerinden iş sağlığı ve güvenliği kurulları oluşturmayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

4.4. Görev, Yetki ve Sorumluluklardan Kaynaklanan Sorunlar

Görev, yetki ve sorumluluklardan kaynaklanan sorunlar teması rehberlik çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar, risk değerlendirmesi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar, çalışma ortamı gözetimi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar, iş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmaları yaparken karşılaşılan sorunlar ve iş kazası bildirimi çalışmaları yaparken karşılaşılan sorunlar olmak üzere beş kategoride incelenerek analiz yapılmıştır.

4.4.1. Rehberlik çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen rehberlik çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-13. Katılımcıların rehberlik görevini yaparken karşılaşılan zorluklar ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
Verilen önerilerin işveren tarafından yerine getirilmemesi bir sorun	22	64,71
İşverenin organizasyon ve planlama konusunda önerileri dinlememesi bir sorun	17	50,00
İşçilerin ramak kala olaylarını bildirmemesi bir sorun	17	50,00
İşveren kişisel koruyucu donanım ile ilgili önerileri dinliyor	11	32,35
İş kazasından sonra işveren uyumlu olur	10	29,41
Ramak kala olayların işveren ve işçi tarafından önemsenmemesi	9	26,47
İş kazasının araştırılması yönünden sorun yaşamayanlar var	9	26,47
Ramak kala olaylarla ilgili sorun yaşamayanlar var	8	23,53
İşverenin kişisel koruyucu donanım ile ilgili önerileri dinlememesi bir sorun	8	23,53
İşveren organizasyon ve planlama konusunda önerileri dinliyor	8	23,53
İşveren ve yargı mensupları tarafından rehber olarak görülmemek bir sorun	7	20,59
Alınan kişisel koruyucu donanımların standartlara uygun olmaması bir sorun	7	20,59
İşverenin iş kazasını saklamaya çalışması bir sorun	5	14,71
Tespit öneri defterini özgürce yazamama bir sorun	4	11,76
İşçilerin önlemlere uymaması bir sorun	3	8,82
Rehberlik konusunda bir sorunla karşılaşmayanlar var	3	8,82
İşverenle maddi bir bağımızın olması bir sorun	3	8,82
İnşaatlarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması bir sorun	3	8,82
İşverenin kişisel koruyucu donanım kullanımı için işçileri teşvik etmemesi bir sorun	2	5,88
İş güvenliği uzmanının iş yoğunluğunun fazla olması bir sorun	2	5,88
İş kazasının nedenlerinin araştırılmaması bir sorun	2	5,88
İş kazası yaşamayanlar var	2	5,88
İşveren kişisel koruyucu donanım konusunda sorun yaşamayanlar var	2	5,88
İş güvenliği uzmanlarının işverene karşı yaptırım yetkisinin olmaması bir sorun	2	5,88
İşverenle istediğimiz kadar görüşmemek bir sorun	1	2,94

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre işveren iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili yazılı olarak iş güvenliği uzmanı tarafından kendisine bildirilen tedbirleri yerine getirmekle yükümlüdür (İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, 2023). Ancak görüşmelerimizden edinilen bilgiler ışığında işverenlerin düzenleyici ve önleyici tedbirlerin uygulanması sırasında iş güvenliği uzmanlarına sorun çıkardığı anlaşılmaktadır. K15'in "Mesela yapılması gereken, yasa da geçen zorunlu şeyler var. Kaldırma araçlarının yılda bir kez periyodik kontrollerinin yapılması. Adam bunu başlı başına bir maliyet görüyor. Biz bunu söylüyoruz. Yapılması gerek yasa bunu diyor dediğimizde adamın cümlesi şu oluyor. "Bana geldiğinde müfettişler bunun için anında ceza kesmiyor. Ben bunu neden yaptırayım. Zaten geldiklerinde bana bir süre veriyorlar." diyor." sözlerinden işverenlerin iş

güvenliği uzmanları tarafından önerilen düzenleyici ve önleyici faaliyetlerden kaçındıkları anlaşılmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları işverene işin planlanması, organizasyonu ve uygulanması konularında önerilerde bulunması gerekir (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K8'in *“Çokta dikkate alındığı söylenemez. Yüz tane öneri veriyorsak iki üç tanesi anca dikkate alınıyor. Genelde bildikleri gibi devam ediyor.”* sözlerinden işverenlerin organizasyon, planlama ve uygulama konularında iş güvenliği uzmanını dinlemediği anlaşılmaktadır.

Ramak kala olay, İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının görevleri tanımlanırken açıklama şeklinde anlatılan ve iş güvenliği uzmanının nedenlerini araştırması ve tekrarlanmaması için önlemler alınması konusunda çalışmalar yaparak işverene öneride bulunması gereken bir olaydır (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak şantiye şartlarında ramak kala olayların tespitinin yapılabilmesi için olayı yaşayan işçilerin bunu bildirmesi gerekir. Ancak K7'nin *“Ramak kala genelde çalışanlar tarafından dönüş yapılması gereken durumlar. Genelde çalışanlar ramak kala olaylarla alakalı dönüş yapmak istemiyorlar. Çünkü bunu bir angarya olarak görüyorlar ve katılımı genelde çok düşük oluyor. Her saha ziyaretinde veya eğitimde anlatmamıza rağmen ramak kala olaylarda çok fazla geri dönüş sağlamak istemiyorlar.”* sözlerinden işçilerin ramak kala olayların bildirilmesi konusunda iş güvenliği uzmanına geri dönüş yapmadığı anlaşılmaktadır. Tespiti yapılmayan ramak kala olayların nedenleri araştırılmadığı gibi gereken önlemler de alınamamaktadır.

K18'in *“Evet. Alınıyordu. O konuda hiç sıkıntı yaşamadık. Tedarik konusunda da.”* sözlerinden işverenin kişisel koruyucu donanım ile ilgili önerileri dinlediği anlaşılmaktadır.

K17'nin “İş kazası olduktan sonra her şey daha kolay oluyor. İşverenin başı bir kere yandı mı? Ondan sonra önemsemeye başlıyor bu işleri. Hakkında SGK dava açıyor ve adam tazminat davası açıyor. Adam orda bir akıllanıyor. Ondan sonra iyi devam ediyor.” sözlerinden iş kazasının olmasının işverenlerin üzerinde önemli etkisi olduğu anlaşılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği önlemlerine ve iş güvenliği uzmanına karşı davranışı değişebiliyor.

K9'un “İş kazası kök analiz raporlarına bakıyoruz. Gerekli düzenlemeyi yapıyoruz. Sonra saha da nasıl olay olmuşsa onu da değerlendiriyoruz. Aradaki eksiklikleri biz işverene söylüyoruz. Uzun kayıplı ve ölümlü iş kazalarında önemli oluyor.” sözlerinden iş kazasının nedenlerinin araştırılmasıyla ilgili sorun yaşanmadığı anlaşıyor.

K24' ün “Tespit edebiliyoruz. İnşaatla belli şeyler var. İnşaat başlı başına sürekli hareket halinde ama gözle görülen şeyler vardır.” sözlerinden ramak kala olaylarla ilgili sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları işverene kişisel koruyucu donanım seçimi, temini, kullanımı, bakımı, muhafazası ve test edilmesi konularında işverene önerilerde bulunma yükümlülüğü var. Ancak K14'ün “Çok fazla değil. Hele inşaat sektöründe hiç değil. Çünkü on gün çalışıyor. On gün sonra gidiyor başka inşaatla çalışıyor. Ne müteahhit bunu almaya yanaşmıyor ne çalışan bunu almaya yanaşmıyor” sözünden işverenin kişisel koruyucu donanım konusunda iş güvenliği uzmanını dinlemediği anlaşılmaktadır.

K16'nın “Organizasyon ve planlama konularında verdiğimiz öneriler dikkate alınıyor. Çünkü bunu ekstra bir danışmanlık olarak görüyor kendileri.” sözlerinden organizasyon ve planlama konularında verilen önerilerin dinlendiği anlaşılmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının görevleri tanımlanırken

rehberlik olarak tanımlanmıştır. Ayrıca İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 10. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının yetkileri tanımlanırken yaptırım yetkisi tanımlanmamıştır (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K20'nin *“İşveren iş güvenliği hizmeti aldığı zaman işveren bütün hak ve sorumluluktan iş güvenliği uzmanını sorumlu tutmak istiyor ve tutuyor. Çünkü niye? Ben bu hizmeti alıyorsam ve sana para veriyorsam sorumluluğunu senin üstlenmen lazım gibi durumlarla karşılaşıyoruz. Ama biz sorumluluğu üzerimize alamıyoruz. Yönetmelik ve kanun gereği de alamayız zaten. Yönetmelikte 8. maddede geçer. İş güvenliği uzmanı orada rehberlik ve danışmanlık görevi icra eder. Bu tür durumlarda bize ayrı bir sorumluluk yüklenmesi, herhangi bir iş kazası veya mesleki hastalık durumunda, adli bir durum olduğu zaman direkt bizim öne sürülmemiz konusunda çok büyük bir problem yaşıyoruz. Burada öne sürülen konular nelerdir? İşverenin “Ben onu sorumlu tuttum. Ona yetki verdim.” demesi farklı bir yol izlenmesine sebep açıyor. Ama kanunda böyle bir şey geçmiyor. Bu konuyla ilgilenen bilirkişi veya savcılık neyin ne olduğunu biliyor. Ama her türlü adli dava ve mahkemeye uğraşmakla vakit kaybediyoruz.”* sözlerinden işin sorumluluğunun iş güvenliği uzmanının üzerine kaldığı anlaşılmaktadır.

K7'nin *“Kişisel koruyucu donanım kullanımında en büyük unsur kişiyi koruması ve belli standartlara uygun olması. Genelde alması için işverene kişisel koruyucu donanım tavsiye ettiğimiz zaman sadece ana başlığıyla belirtmiyoruz. Hangi standartlara sahip olması gerektiğini ve niceliklerini de belirtiyoruz. Alımlarda işveren genelde isimsel olarak yaklaşıyor. Çünkü standartlar maliyetlerini etkileyen durumlar genelde. Kişisel koruyucu donanım yaptığında en düşük maliyetli olanı hangisiyse onu almaya çalıştığını görüyoruz.”* sözlerinden şantiyelerde kişisel koruyucu donanım alınsa dahi standartlara uygun olanlardan ziyade uygun maliyetli olanlar tercih edildiği anlaşılmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre işveren iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmekle yükümlüdür. K33'ün *“Deftere özgür bir şekilde tespit ve*

önerilerini yazamamaktan şikâyet eden çok fazla kişi var. Hatta tespit öneri defterine yazmış olduğu konularla ilgili kendilerinin sıkıntı yaşayacağını düşünüyorlar. İş akitlerinin sonlandırıldığına kadar şeyler duyuyorum. Bu da azımsanmayacak kadar fazla.” sözlerinden işverenlerin tespit ve önerilerin tespit öneri defterine yazılarak yazılı bir şekilde verilmesini istemedikleri anlaşılmaktadır.

K29’un “İşçilere herhangi bir yaptırım gücümüz olmadığı için uyarıldıklarında uzmanlara darp etmeye kadar davranışlar sürüyor. Kimse seni takmıyor yaptırım gücün olmadığından. Sadece işverene rehberlik vazifesiyle yükümlü olduğunun farkında. Sadece tutanak tutulsa da bir şey olmayacağının farkında. Yetkisiz olduğumuzun çalışanlarda farkında inşaat sektöründe. Herhangi bir söz dinlememe de yaptırım yapılmaması söz konusu.” sözlerinden iş güvenliği uzmanlarının yaptırım gücü olmaması nedeniyle işçilerin iş sağlığı kurallarına ve düzenleyici ve önleyici tedbirlere uymadığı anlaşılmaktadır.

K04’ün “Rehberlik görevimizi yerine getirirken zorlukla karşılaşmıyoruz. Çünkü tavsiye ve önerilerinizi yapıyoruz. “Bunun böyle olması lazım. Kanun şunu diyor. Bunu diyor.” diye işverene rehberlik ederken sıkıntı yok dinliyorlar.” sözlerinden rehberlik çalışmaları sırasında sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşılmaktadır.

K25’in “Bir firmadan ücret alırken o firmanın eksikliklerini bir yasal düzeltmeye gidemiyorsunuz. Kanunun öngördüğü noktalar var. O noktayı kullandığınız zaman işiniz elinizden gidiyor. Biz bunu çok ciddi risk olarak anladığımız zaman zaten çekiliyoruz ama bu olmaması gerekiyor. Ciddi risk olduğunda orayı bırakıp gitmememiz gerekiyor. Bizim işimizi normal bir şekilde yürütmemiz gerekiyor. Onla ilgili devletin desteğini görmemiz gerekiyor.” sözlerinden iş güvenliği uzmanının işverene maddi açıdan bağlı iken rehberlik görevlerini yapamadığı anlaşılmaktadır.

İnşaatlarda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmadığı K11’in “Genellikle bu iş sağlığı ve güvenliğinin ekip işi olduğunu biliyoruz. Tek başına bir iş güvenliği

uzmanının tek başına bir etkisi olmayacağını biliyoruz. Ama maalesef bunu halen yerleştiremedik. İş sağlığı ve güvenliğinde de herhangi bir ilerleme kaydedemedik.” sözlerinden anlaşılmaktadır.

İş kazalarından korunma yollarından birisi de kişisel koruyucu donanımlardır. Ancak K32’nin “Onlar da zimmet formu karşılığı zimmetliyorlar. Ama kullanımı konusunda işveren bir şey yapmıyor maalesef. Kullandırmıyorlar.” sözlerinden yaptırım yetkisi olmayan iş güvenliği uzmanlarının kişisel koruyucu donanım kullanımı konusunda etkili olamadığı ve işverenin ise bu konuda herhangi eylemde bulunmadığı anlaşılmaktadır.

İş sağlığı ve güvenliği faaliyetleri çatısı altındaki tüm eylemler iş güvenliği uzmanının sorumluluğu olduğu K11’in “Tabi inşaatlarda ve diğer bütün sektörlerde aynı sıkıntı var şuan. Her şey iş güvenliği uzmanından bekleniyor. Kurul toplantısını da o ayarlasın. Risk değerlendirmesini de tamamen o yapsın. İşte eğitimi planlasın. Gitsin eğitim versin. Periyodik kontrol planlasın. Gezsin adamlarla birlikte. İş güvenliğinin altındaysa bunun iş güvenliği uzmanının yapması gerektiğiyle ilgili bir kanı var. Onlardan çok rehberlik hizmetine zaman kalmıyor.” sözlerinden anlaşılmaktadır.

K25’in “Bu genelde tepkiyle karşılanıyor. Bir kusur ortaya çıkarılırken aslında tüm firmanın kusuru. İş güvenliği uzmanı, işveren, oradaki herkesin kusuru. O eksik ortaya çıktığı zaman insanlar bundan rahatsız oluyor. Kabullenmeme üzerine davranışlar sergiliyorlar. İş kazası olduktan sonra herkes birbirine suç atmaya çalışır. Aslında önemli olan az önce söylediğiniz gibi o önlemi almamız. Bir daha olmaması için ne yapmamız gerekiyorsa onların tamamlanıp yapılması gerekiyor. Bunun başarı oranı yüzde altmış diyebilirim. Yüzde kırk halen başarısız bu konuda.” sözlerinden iş güvenliği uzmanının iş kazasının nedenlerinin araştırılması noktasında iş paydaşlarından tepki görebildiği anlaşılmaktadır.

K18’in “Hiç iş kazası atlatmadım o yüzden bu soruya cevap veremeyeceğim.” sözlerinden iş kazası yaşamayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşıyor.

K28'in "Alınıyor diyebilirim istendiği sürece." sözlerinden iş güvenliği uzmanlarının kişisel koruyucu donanım ile ilgili konularda sorun yaşamadığı anlaşılmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının görevleri tanımlanırken rehberlik olarak tanımlanmıştır. Ayrıca İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 10. Maddesinde iş güvenliği uzmanlarının yetkileri tanımlanırken yaptırım yetkisi tanımlanmamıştır (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K20'nin "İşveren iş güvenliği hizmeti aldığı zaman işveren bütün hak ve sorumluluktan iş güvenliği uzmanını sorumlu tutmak istiyor ve tutuyor. Çünkü niye? Ben bu hizmeti alıyorsam ve sana para veriyorsam sorumluluğunu senin üstlenmen lazım gibi durumlarla karşılaşıyoruz. Ama biz sorumluluğu üzerimize alamıyoruz. Yönetmelik ve kanun gereği de alamayız zaten. Yönetmelikte 8. maddede geçer. İş güvenliği uzmanı orada rehberlik ve danışmanlık görevi icra eder. Bu tür durumlarda bize ayrı bir sorumluluk yüklenmesi, herhangi bir iş kazası veya mesleki hastalık durumunda, adli bir durum olduğu zaman direkt bizim öne sürülmemiz konusunda çok büyük bir problem yaşıyoruz. Burada öne sürülen konular nelerdir? İşverenin "Ben onu sorumlu tuttum. Ona yetki verdim." demesi farklı bir yol izlenmesine sebep açıyor. Ama kanunda böyle bir şey geçmiyor. Bu konuyla ilgilenen bilirkişi veya savcılık neyin ne olduğunu biliyor. Ama her türlü adli dava ve mahkemeye uğraşmakla vakit kaybediyoruz." sözlerinden işin sorumluluğunun iş güvenliği uzmanının üzerine kaldığı anlaşılmaktadır.

4.4.2. Risk değerlendirmesi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen risk değerlendirmesi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-14. Risk değerlendirmesi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İnşaatların dinamik yapıda olması sorun	18	52,94
İşverenenden gerekli bilgi ve belgeyi edinebiliyorlar	16	47,06
İşverenenden işle ilgili bilgi ve belge edinemedek bir sorun	12	35,29
Kişisel koruyucu donanımlar ile ilgili sorun yaşamayanlar var	7	20,59
Risk değerlendirmesiyle ilgili bir sorun yaşamayanlar var	6	17,65
İşverenin risk değerlendirmesi sonucu düzenleyici ve önleyici tedbirleri uygulamaması bir sorun	6	17,65
Kişisel koruyucu donanımların işveren tarafından alınmaması bir sorun	4	11,76
İnşaatlarda işçi sirklyonunun fazla olması bir sorun	4	11,76
İşçilerin kişisel koruyucu donanım kullanmak istememesi bir sorun	3	8,82
İş güvenliği uzmanının risk değerlendirmesini tek başına yapması bir sorun	3	8,82
Alınan kişisel koruyucu donanımların standartlara uygun olmaması bir sorun	2	5,88
İnşaatta birden fazla taşeron firmasının çalışması bir sorun	1	2,94
İnşaatlarda risk değerlendirmesi yapmanın diğer sektörlere göre uzun sürmesi bir sorun	1	2,94

K13'n "ok fazla zorluğu var. Az önce dediğim gibi dinamik bir yapı olduğu için risk analizini sürekli güncel tutmak gerekiyor.  günde bir, haftada bir üzerine ekleme yaparak ilerlemeniz gerekiyor. Yazdığınız maddeleri veya hazırladıığınız risk analizini bir ekiple hazırlıyorsunuz elbette. O ekibi de çok fazla toplayıp hep birlikte yapmanız gerekiyor. Siz bir inşaatın daha kabası bitmemişken ince işlerle ilgili madde yazamazsınız. Ama kabası bittiğinde de ince işler başlar. İskele kurulumu başlar. Boyası ve sıvası başlar. Bunların riskleri başlar. Yani çok dinamik olduğu için risk analizinizi sürekli güncellemeniz lazım." sözlerinden inşaat sektörünün dinamik yapısının risk değerlendirmesi çalışmaları yapılmasını zorlaştırdığı anlaşılmaktadır.

K21'in "Onların zaten hizmet alacaksak işveren tarafından veya proje müdürü tarafından uzmana verilmesi gerekli." sözlerinden işverenenden gerekli bilgi ve belgenin edinebildiği anlaşılmaktadır.

Risk değerlendirmesi yapmak İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanlarının bir görevidir (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K4'n "alışana diyorsun "Yukarıya malzeme taşıyacaksın nasıl yapacaksın" diye "Hele o gün gelsin bakarız" diyor. Risk

analizine sen ne yazacaksın. Proaktif yaklaşımla işvereni nasıl yönlendireceksin. Bir adam diyor ki “3 tane kule vinç yapacağım”. Ona göre risk analizi yapıp işverene veriyorsun. Ama sana bu bilgiler verilmezse bilgin olmuyor.” sözlerinden işverenlerin işin ilerleyişi ile ilgili bilgileri saklayabildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca K22’nin *“Onlar bazen depolanmayla ilgili evrakların kilitli bir dolapta tutulması gerekiyor. Onların kaybolmaması lazım. Ciddi anlamda önemli evraklar. Bazen bunları işveren veya oradaki kişiler kaybedebilirler.”* sözlerinden bazı önemli evrakların kaybolduğu anlaşılmaktadır.

K05’in *“Şantiyelerde de az önce konuştuğumuz gibi kullanılması gereken kişisel koruyucu donanımlar belli. Toplu koruyucu önlemler yetersiz kaldığı zaman baret, kemer, çelik burunlu ayakkabı gibi kişisel koruyucu donanımları işverene temin ettiriyoruz. Yazın yazlık ekipman alınır kışın kışlık ekipman alınır.”* sözlerinden kişisel koruyucu donanımlar ile ilgili sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

K05’in *“Diğer sektörlerle göre bir zorluğu yok. Tam tersine inşaat sektöründe iş akış şeması belli. İnşaat işlerinde hafriyat işlerinden tutun inşaatın bitişine kadar aynı sıra izlendiği için alınması gereken tüm önlemler, alınacak tüm ekipmanlar, kullanılacak kişisel koruyucu donanımlar bunların hepsi belli. O yüzden inşaat sektöründe risk analizi raporları diğer sektörlerle göre çok daha rahat yapılan bir rapor.”* sözlerinden risk değerlendirmesi çalışması yaparken bir sorunla karşılaşmayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşılmaktadır.

K3’ün *“Tehlike fazla. Biz onların risk değerlendirmesini yapıyoruz. Boşluklardan tutun da kullanılan kimyasallara kadar icabında her şeyi yazıyoruz. Fakat sıkıntı uygulamada. Sen yaz gel. Adam uygulamıyor. Şantiyenin bir kısmına koyuyor kalıyor orada.”* sözlerinden risk değerlendirmesi sonucu alınması gereken düzenleyici ve önleyici faaliyetlerin uygulanamadığı anlaşılmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları işverene kişisel koruyucu

donanım seçimi, temini, kullanımı, bakımı, muhafazası ve test edilmesi konularında işverene önerilerde bulunma yükümlülüğü var (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak K14'ün “Çok fazla değil. Hele inşaat sektöründe hiç değil. Çünkü on gün çalışıyor. On gün sonra gidiyor başka inşaatta çalışıyor. Ne müteahhit bunu almaya yanaşmıyor ne çalışan bunu almaya yanaşmıyor” sözlerinden işverenin kişisel koruyucu donanım konusunda iş güvenliği uzmanını dinlemediği ve kişisel koruyucu donanım almadığı anlaşılmaktadır.

K22 “İnşaatta genelde hareketli bir sirkülasyon vardır. İşçi girişi çıkışı olur. Bir gün bakarsın tuğlacı gelir. Diğer gün bakarsın sıvacı gelir. Onlara giriş yapılır, sonra çıkış yapılır. Bazen iş güvenliği uzmanı orada bulunmadığı süre içerisinde bir işçi girmiştir, çalışmıştır, çıkmıştır mesela. Siz onu belki görmemişsinizdir bile. Bu tarz sıkıntılarımız olabiliyor.” sözlerinden inşaat sektöründe risk değerlendirilmesi çalışmalarında işçilerin sirkülasyonunun bir sorun olduğu anlaşılmaktadır.

K5'in “Yeterince kişisel koruyucu donanımları giydiremiyorsunuz. Baret olsun, çelik burunlu ayakkabılar olsun, kemer olsun giymiyorlar. Bunları giydirmek de zorlanıyorsunuz ne kadar eğitim vererseniz verin. Bunları giymek istemiyorlar.” sözlerinden işçilerin kişisel koruyucu donanım kullanmadığı anlaşılmaktadır.

K7'nin “Kişisel koruyucu donanım kullanımında en büyük unsur kişiyi koruması ve belli standartlara uygun olması. Genelde alması için işverene kişisel koruyucu donanım tavsiye ettiğimiz zaman sadece ana başlığıyla belirtmiyoruz. Hangi standartlara sahip olması gerektiğini ve niceliklerini de belirtiyoruz. Alımlarda işveren genelde isimsel olarak yaklaşıyor. Çünkü standartlar maliyetlerini etkileyen durumlar genelde. Kişisel koruyucu donanım yaptığında en düşük maliyetli olanı hangisiyse onu almaya çalıştığını görüyoruz.” sözlerinden şantiyelerde kişisel koruyucu donanım alınsa dahi standartlara uygun olanlardan ziyade uygun maliyetli olanların tercih edildiği anlaşılmaktadır.

K15'in “İnşaat baktığımızda çok geniş tehlike ve risk barındıran bir yer. Sıvacısı geliyor, kalıpcısı geliyor. Gelen insanlar taşere ediliyor. Birçok farklı firma

iç içe çalışıyor orada. Herkesin tehlikesi kendi kendine ayrı. Hepsinin tehlikesinin bileşkesi farklı.” sözlerinden birden fazla firmanın aynı anda sahada çalışması risk değerlendirmesi çalışmalarında zorluk yaşattığı anlaşılmaktadır.

K19’un *“İnşaat alanında tehlike daha fazla olduğu için daha uzun sürüyor ve daha zorlu oluyor bu süreç.”* sözlerinden inşaat sektöründe risk değerlendirmesi çalışması yapılmasında diğer sektörlere göre daha fazla zamana ve emeğe ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır.

4.4.3. Çalışma ortamı gözetimi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen Çalışma ortamı gözetimi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-15. Çalışma ortamı gözetimi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İşverenlerin ortam ölçümü yaptırmaması bir sorun	20	58,82
İşveren tarafından düzenleyici ve önleyici tedbirlerin uygulanmaması bir sorun	17	50,00
Ortam ölçümleri ile ilgili bir sorun yaşamayanlar var	8	23,53
İnşaatların dinamik yapıda olması bir sorun	6	17,65
Çalışma ortamı gözetimiyle ilgili bir sorun yaşamayanlar var	5	14,71
İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip olmaması bir sorun	3	8,82
Ortam ölçümü yapılmasını gerek duymayanlar var	2	5,88

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 9. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları iş yerinde iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı gereği yapılması gereken periyodik bakım, kontrol ve ölçümleri planlamak ve uygulamalarını kontrol etmekle yükümlüdür. Görüşmelerden edindiğimiz bilgiler ışığında ortam ölçümlerinin işverenler tarafından yaptırılmadığı görülmektedir. Bu durum iş güvenliği uzmanının çalışma ortamı gözetimi görevini yapmasını etkilemektedir. K26’nın *“Neredeyse hayır. Bir iki tane yaptık demek için yapılır. Gürültüdür, tozdur, bilmem nedir mümkünatı yok.”* sözlerinden bu durum açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliğinin 5. Maddesine göre işveren iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirmekle yükümlüdür. Ancak görüşmelerimizden edinilen bilgiler ışığında işverenlerin düzenleyici ve önleyici tedbirlerin uygulanması sırasında iş güvenliği uzmanlarına sorun çıkardığı anlaşılmaktadır. K30'un *"Uygulama noktasında sıkıntı oluyor. Üretimin ve çalışmanın yavaşlatılması veya aksamasını istemiyorlar işverenler tarafı. Çalışanların iş güvenliğinin uygulanması ve tedbirler alma noktasında biraz sıkıntı yaşıyoruz."* sözlerinden anlaşıldığı üzere işverenler işe öncelik gösteriyorlar. Ayrıca K20'nin *"Karşılaştığımız problemler önlem aldirmek en başta söylediğimiz gibi. Çünkü bunun mali boyutu var ve yaptırma boyutu var."* sözlerinden alınacak önlemlere işveren tarafından mali yük olarak bakıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum işverenleri gerekli önlemleri almama konusunda teşvik etmektedir.

K17'nin *"Yaptırıyoruz. Yasal evraklarda sıkıntı yok. Yasal evrakları yaptırıyor adamlar. Aydınlatmadır, termal konfordur, kompresördür bu ölçümleri rahat yaptırabiliyoruz. Çünkü adamın elinde evrak olması hoşuna gidiyor dosyasına koyduğun zaman."* sözlerinden ortam ölçümlerinin yaptırılmasında sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşılmaktadır.

K1'in *"Anı anına uymuyor. Sürekli takip gerekiyor. Bir katta beton dökülürken bir sonraki gün başka kattasınız. Farklı lokasyonlarda farklı işler var. Bunlara yetişmekte problem var. Orada da hızlı olunması gerekiyor. İş kendiliğinden hızlı ve farklı lokasyonlarda çalışmalar var. Bunlara yetişmek problem. Takip zor"* sözlerinden inşaat faaliyetlerinin dinamik yapısının çalışma ortamı gözetimini ve düzenleyici ve önleyici faaliyetlerin uygulanmasını zorlaştırdığı anlaşılmaktadır.

K02'nin *"Çok fazla sorunla karşılaşmıyoruz aslında saha tecrübemiz fazla olduğu için. Kendi adıma şunu söyleyeyim gerekli çözüm önerilerini işverene aks ettiriyoruz."* sözlerinden çalışma ortamı gözetimi çalışmalarlarıyla ilgili sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşılmaktadır.

K18'in "İşçinin buna gerek yok" tavrıyla sürekli karşılaşıyoruz. En büyük handikabı da bu. Her türlü düzeltici önleyici faaliyet ve toplu koruyucu donanım bile "Buna gerek yok. Biz hep böyle çalışıyoruz." tavrıyla her zaman karşılaşmamıza neden oluyor." sözlerinden işçilerin iş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip olmadığı için çalışma ortamı gözetimi çalışmalarının sağlıklı bir şekilde yapılamadığı anlaşılmaktadır.

K13'ün "Mevzuat gereği de açık alanda yapılan çalışmalar olduğu için aydınlatma, toz ölçümü ya da gürültü ölçümü çok anlamlı da değil işin gerçeği." sözlerinden inşaat alanlarının açık alan olmasından dolayı ortam ölçümlerinin yapılmasına ihtiyaç duymayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşılmaktadır.

4.4.4. İş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmaları yaparken karşılaşılan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen iş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-16. İş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İşçilerin eğitim için toplanamaması bir sorun	19	55,88
İşçilerin genelinin düşük eğitim seviyesine sahip olması bir sorun	17	50,00
Eğitim için kısa süreler ayrılması bir sorun	16	47,06
Eğitimin zamanlanması bir sorun	12	35,29
Eğitim ortamı ayarlanamaması bir sorun	10	29,41
İşçilerin eğitimi dinlememesi bir sorun	10	29,41
İşçilerin eğitim seviyesi iş sağlığı ve güvenliği eğitim faaliyetlerinde etkili değil	5	14,71
İşverenin ve işçilerin iş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip olmaması bir sorun	4	11,76

K34'ün "İşten alıkoyma gibi düşünülüyor. O yüzden eğitimlere katılmak istemiyorlar. Ne işveren katılmasını istiyor ne de işçiler katılmak istiyor." sözlerinden işçilerin işe öncelik verdikleri için eğitimlere katılmak istendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca K13'ün "En büyük zorluk çok fazla işe giriş çıkış olması. Dediğim gibi ekipler

sürekli değişiyorlar.” sözlerinde işçi sirkülasyonunun hızlı olmasından eğitimlerde işçilerin toplanmasının zorlaştığı anlaşılmaktadır.

K25’in *“İnşaat sektöründe çoğu ilkokul, ortaokul, okuma yazma konusunda sorunlu olduğundan dolayı ciddi bir şekilde dokümantasyona boğduğunuzda bir şey anlaşılmıyor. Biz genelde inşaat sektöründe görsel eğitime çok önem veriyoruz. Çok fazla mevzuata boğmaktansa görsel, fotoğraflarla, videolarla eğitim veriyoruz.”* sözlerinden işçilerin eğitim seviyelerinin düşük olmasının anlatılanları anlamasını zorlaştırdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca anlaşılabilirliği arttırmak için kullanılan yöntemler ekstra efor gerektirmektedir. K33’ün *“Okuma yazma bilmeyen çalışana anlatırdınız. Kafasına oturur. Ama ona eğitim verdikten sonra bir sınav yaparsınız. Adam adını yazmakta zorlanır.”* sözlerinden işçilerin eğitim durumunun eğitim sonrası sınav yapılmasını zorlaştırdığı anlaşılmaktadır.

Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 11. maddesine göre inşaat sektörü gibi çok tehlikeli işyerlerinde en az 16 saat eğitimin, 6 maddesine göre yılda bir kez verilmesi gerekir (Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 2023). K5’in *“Eğitimin kısa sürmesini istiyor işveren. Çünkü üretimin, şantiyenin devam edebilmesini istiyor. Normalde 16 saat kanuni eğitim zorunluluğu var ama bunu uygulayamıyorsunuz sahada. Genelde eğitimlerin kısa ve anlaşılır bir şekilde tutulmasını istiyorlar. Uzun bir eğitim istemiyorlar.”* sözlerinden işverenler bu kadar uzun süre eğitimin sürmesini istemedikleri anlaşılmaktadır.

K4’ün *“Eğitim çalışmalarında inşaat sektöründe yaşadığımız sıkıntı şu mesai saatleri içerisinde eğitim verilmesini çok sıcak bakmıyor işveren. Mesai bitimine doğru verilmesini istiyor. İnşaat sektöründe de birçok kişi götürü usulü çalışıyor. Demircinin işi bittiğinde çıkıp gidebiliyor. Kalıpcı ekibi kalıyor.”* sözlerinden işverenin mesai saatleri içerisinde eğitim verilmesine sıcak bakmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum iş güvenliği uzmanlarına eğitim zamanının planlanması açısından sorun olmaktadır.

K25'in "Eğitim ortamı. Bir ortam oluşturmak çok zor. Bir inşaatta eğitim verebileceğiniz bir yer bulmak çok zor. Genelde bunun için yemekhaneler kullanılır. Yemekhanelerde de biliyorsunuz yemek saatleri var. Çay saatleri var. Her şey orada olduğundan dolayı en büyük sorun eğitim ortamı." sözlerinden eğitim verebilmek için ortam bulamamanın bir sorun olduğu anlaşılmaktadır.

K20'nin "Kalabalık ortamda eğitim veriliyorken çok fazla gürültülü konuşulması veya birbirinden destek alarak konuyu dağıtmaları veya katılmak istememeleri. "Ben ustabaşıyım işe dönmem lazım. Ben bu konuları biliyorum." diyerek katılmaması gibi zorluklar yaşıyoruz." sözlerinden ilgili işçilerin iş sağlığı ve güvenliği eğitimini dinlemedikleri anlaşılmaktadır. Bu durum iş sağlığı ve güvenliği eğitim çalışmalarının verimsiz geçmesine neden olmaktadır.

K1'in "Bunun bir formaliteden ibaret olduğu, kısa bir eğitim ve arkadaşlarım imzasının alınıp eğitim alındığına dair bir evrak oluşturulmasının yeterli olduğunu düşünüyorlar." sözlerinden işverenlerin ve işçilerin iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmadığı anlaşılmaktadır.

K24'ün "İşçilerin eğitim durumu pek etkilemiyor. Bizimkisi yaparak eğitim. Düzenli aralıklarla eğitim yapıldığı zaman işçilerde zamanla davranışlarında değişiklik gözlenebiliyor." sözlerinden işçilerin eğitim durumunun iş sağlığı ve güvenliği eğitim faaliyetlerini etkilemediği anlaşılmaktadır.

4.4.5. İş kazası bildirimi çalışmaları yaparken karşılaşılan sorunlar

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin analizi sırasında elde edilen iş kazası bildirimi çalışmalarını yaparken karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular aşağıdaki şekildedir.

Tablo 4-17. Katılımcıların iş kazası bildirimi sırasında karşılaşılan sorunlar ile ilgili bulgular tablosu

Bulgular	Kişi	Söylenme Yüzdeleri
İş kazası bildirimi iş güvenliği uzmanının görevi değil	17	50,00
Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirimi bir sorun	14	41,18
İş kazasıyla ilgili bir sorunla karşılaşmayanlar var	9	26,47
Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmesi ile ilgili sorun yaşamayanlar var	6	17,65
Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmesini gerekli görmeyenler var	6	17,65
İşverenlerin iş kazasını bildirmek istememesi bir sorun	5	14,71
İş kazasıyla ilgili bilgilere ulaşamamak bir sorun	3	8,82
İş kazası sonrası hastanedeki aksaklıklar bir sorun	2	5,88
Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmesinin işverene söylenmesi bir sorun	2	5,88
İş kazası yaşamayanlar var	1	2,94
Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmesi sonrasında müfettişin geç gelmesi bir sorun	1	2,94

K30'un "*İş kazasını bildirmek yetkililerce yapılıyor. Sonuç itibariyle iş güvenliği uzmanı kaza tutanağını oluşturur. İşveren yetkilileri vasıtasıyla iş kazası bildirimini yapıyorlar.*" sözlerinden iş kazası bildiriminin iş güvenliği uzmanının görevi olmadığı anlaşılmaktadır.

İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin 11. Maddesine göre iş güvenliği uzmanları işverene bildirilen ve acil durdurma gerektiren durumlarda gerekli önlemlerin işveren tarafından alınmaması halinde çalışma ve iş kurumu müdürlüğüne yazılı olarak bildirmesi gerekir (İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik, 2023). Ancak bu madde iş güvenliği uzmanına kendi işverenini şikâyet etme zorunluluğu altında bıraktığı görülmektedir. K33'ün "*Bakanlığa bildirme gibi bir şey yok. Gemileri yakacaksınız, her şeyi koparacaksınız ve bakanlığa bildireceksiniz. Her bulduğunu bakanlığa bildirirsen bu piyasa da iş yapamazsın. Ya bu deveyi güdeceksin ya bu diyardan gideceksin. İstifa edeceksin gideceksin.*" sözlerinden iş güvenliği uzmanları açısından bakanlığa bildirim yükümlülüğünün bir sorun olduğunu anlaşılmaktadır.

K19'un *"Genelde sorun yaşamıyoruz. İş kazasından sonra cezai yükümlülük olmasın diye bildirimler hemen yapılıyor."* sözlerinden kaza bildirimi ile ilgili sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

K20'nin *"Bir zorluk yaşamıyoruz. Böyle bir durum yaşıyorsak direkt bildiriyoruz bakanlığa."* sözlerinden kaza öncesi tespit edilen eksikliklerin bakanlığa bildirilmesiyle ilgili sorun yaşamayan iş güvenliği uzmanları olduğu anlaşılmaktadır.

K11'in *"Bunlar genellikle karşılıklı mutabakatla oluyor. Çalışma yerinde biz bir şeye diretelim o yaparsa yapar, yapmazsa yapmaz olmuyor. "Bunu nasıl yapalım." diye bir toplantı yapılıyor. O toplantıdan bir karar çıkıyor. O yüzden de öyle bir bildirme zorunluluğu olmadı."* sözlerinden kaza öncesi tespit edilen eksikliklerin bakanlığa bildirilmesine gerek duymayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu anlaşılmaktadır.

K1'in *"Genellikle sorun yaşamıyoruz ama işverenle ilgili sorunlar oluyor. "Bunu bildirmeyelim. Hastaneye, bakanlığa ya da SGK ya bildirmeyelim." gibi düşünceleri var."* sözlerinden işverenlerin iş kazası bildiriminden kaçınmak isteyebildikleri anlaşılmaktadır.

İş güvenliği uzmanlarının görevleri arasında iş kazası sonrasında iş kazası tutanağı tutmak vardır. Ancak K7'nin *"İş kazası olduğu durumlarda işverende saklama, bertaraf etme veya örtme durumu olabiliyor maalesef. Bazen kazanın olmasıyla ilgili detaylı bilgi vermediği olabiliyor. Kazanın oluşumuyla ilgili bazı noktaların atlandığıyla karşılaşabiliyoruz."* sözlerinden işverenlerin iş kazasıyla ilgili bilgileri gizleme ve iş kazasını gizleme gibi yollara başvurabildiği anlaşılmaktadır.

K22'nin *"Bazen bilgi alışverişinde sorun yaşıyoruz. Bazen de SGK sistemine düşmüyor. Hastanede veri akışında sorun oluyor. İş kazası olduğuna dair bilgi düşmüyor önümüze. Manuel giriş yapıyoruz. Bazen kaza bildirimi için veri almamız gerekiyor. Doğru bilgiye ulaşmakta zorlandığımız olabiliyor."* sözlerinden

hastanedeki bazı aksamaların iş kazası bildirimi sırasında sorun olabildiği anlaşılmaktadır.

K8'in *"Ben bakanlığa bildiriyorum. Bakanlıktan gelen uzman şantiye de adımızı veriyor. Bu sefer şantiye ile kavga ediyoruz. Sıkıntı bu yani kavga dövüş."* sözlerinden bakanlık müfettişinin işverene iş güvenliği uzmanının adını vermesinin iş güvenliği uzmanı için bakanlığa bildirim yükümlülüğünü daha zor bir hale getirdiği anlaşılmaktadır.

Yapılan görüşmeler sırasında daha önce iş kazası geçirmediği için iş kazası bildirimiyle ilgili soruları cevaplayamayan iş güvenliği uzmanlarının olduğu görülmüştür.

K27'nin *"Geri dönüşler olmadığı için bakanlık bildirimini de yapmayı bıraktım. Bildirim yaptığım yerlere dokuz ay sonra devlet geliyorsa benim söylediğimi kale almıyordur."* sözlerinden bakanlık müfettişinin geç gelmesinin iş güvenliği uzmanı için bir sorun olduğu anlaşılmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma iş güvenliği uzmanlarının inşaat sektöründe iş sağlığı ve güvenliği uygulamaları sırasında karşılaştıkları sorunların incelenmesi amacıyla yapıldı. 34 adet iş güvenliği uzmanıyla yapılan görüşmeler sonucunda aşağıdaki sorunlar tespit edilmiştir.

- İş güvenliği uzmanının çalışma süresinin yeterli olmaması,
- İnşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak çalışmanın sorumluluğunun yüksek olması,
- İnşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak aldığı ücretlerin yetersiz olması,
- İnşaat sektöründe iş güvenliği uzmanı olarak aldığı ücret skalasının geniş olması,
- İş güvenliği uzmanının maddi olarak işverene bağlı olması,
- İş güvenliği uzmanının araç, gereç, zaman ve mekan gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması,
- İşveren tarafından düzenleyici ve önleyici tedbirlerin uygulanmaması,
- İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin önemsenmemesi ve zorunluluk olduğu için iş sağlığı ve güvenliği hizmetinin alınması,
- İşverenlerin ortam ölçümü yaptırmaması
- İşverenin iş güvenliği uzmanının verdiği önerileri dinlememesi,
- İşverenden işle ilgili bilgi ve belge edinmemek,
- İşverenin iş kazasını veya bilgilerini saklamaya çalışması,
- İşveren ve yargı mensupları tarafından iş güvenliği uzmanının rehber olarak görülmemesi,
- İşveren, şantiye şefi ve işçilerde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması,
- İş güvenliği uzmanlarının işveren üzerinde yaptırım gücünün olmaması,
- İşçilerin kişisel koruyucu donanım takmak istememesi ve işverenin bu konuda işçileri teşvik etmemesi,
- İşverenle şantiye alanında yeterince görüşmemek,

- Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin iş güvenliği uzmanına baskı yapması,
- Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkilisinin iş güvenliği uzmanlarını daha fazla alıştırması
- Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin iş güvenliği uzmanının ücretlerini düşük demesi,
- Ortak sağlık ve güvenlik birimi yetkililerinin iş güvenliği uzmanlığı belgesi kiralaması,
- OSGB’lerde iş güvenliği uzmanının danışabileceği kişilerin olmaması,
- İşçilerin genelinin düşük eğitim seviyesine sahip olması,
- İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymaması,
- İşçilerin eğitim için toplanamaması,
- İşçilerin eğitimi dinlememesi,
- İşçilerin ramak kala olayları önemsememesi ve bildirmemesi,
- şantiye şeflerinin önceliklerinde iş olması ve iş güvenliği faaliyetlerine yardımcı olmaması,
- İşyeri hekimlerinin kendi görev ve sorumluluklarını yapmaması,
- İşyeri hekimlerinin ücretlerinin yüksek olması ve yaptıkları işlerden kimse tarafından sorumlu tutulmaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurullarında alınan kararların uygulanamaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurul toplantılarının yapılamaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulu üyelerinin toplanamaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulu üyelerinin fikir vermemesi,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulu toplantılarının formalite olarak görülmesi,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulunda çalışan temsilcilerinin objektif olarak fikir sunmaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulunda gündeme müdahale edilmesi,
- Alınan kişisel koruyucu donanımların standartlara uygun olmaması,
- Tespit neri defterinin özgürce yazılamaması,
- İş güvenliği uzmanının iş yoğunluğunun fazla olması,
- İş kazasının nedenlerinin araştırılamaması,

- İnşaatların dinamik yapıda olması,
- Kişisel koruyucu donanımların işveren tarafından alınmaması,
- İnşaatlarda işçi sirkülasyonunun fazla olması,
- İş güvenliği uzmanının risk değerlendirmesini tek başına yapması,
- İnşaatta birden fazla taşeron firmasının çalışması,
- İnşaatlarda risk değerlendirmesi yapmanın diğer sektörlerle göre uzun sürmesi,
- İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri için zaman ve ortam ayrılmaması,
- İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin kısa tutulması,
- Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmemesi,
- İş kazası sonrası hastanedeki aksaklıkların iş kazası bildirimini zorlaştırması,
- Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmesinin işverene söylenmesi,
- Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmesi sonrasında müfettişin geç gelmesidir.

Sorunlara çözüm üretebilmek için dört başlık altında incelemek gerekmektedir. İş sağlığı ve güvenliği sisteminin yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, inşaat sektörünün doğası gereği ortaya çıkan sorunlar, aksaklıklardan kaynaklanan sorunlar ve iş sağlığı ve güvenliğinin ihmal edilmesinden kaynaklanan sorunlar olarak dört başlık altında inceleyebiliriz.

İş sağlığı ve güvenliği sisteminin yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar aşağıda belirtilmiştir.

- İş güvenliği uzmanının çalışma süresinin yeterli olmaması,
- İş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretlerin yetersiz olması ve geniş bir skalası olması,
- İş güvenliği uzmanlarının maddi olarak işverene bağlı olması,
- İş güvenliği uzmanının işveren ve yargı mensupları tarafından rehber olarak görülmemesi,
- İş güvenliği uzmanının yaptırım gücü olmaması,
- OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanına baskı uygulaması,
- OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanlarını daha fazla çalıştırması,

- OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanlarının ücretlerini düşük miktarlardan ödemesi,
- OSGB yetkililerin belge kiralama yöntemine başvurusu,
- OSGB firmalarında bilgi ve tecrübesinden faydalanılabilecek kişilerin bulunmaması,
- İşyeri hekimlerinin görev ve sorumluluklarını yapmaması,
- İşyeri hekimlerinin ücretlerinin yüksek olması ve yaptıkları işlerden kimse tarafından sorumlu tutulmaması,
- İş güvenliği uzmanının işlerinin yoğun olması,
- Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilememesidir.

İş güvenliği uzmanının çalışma süresinin yeterli olmaması iş sağlığı ve güvenliği hizmet faaliyetlerinin kişi başına dakika hesabı üzerinden hesaplanmasının bir sonucu olmakla birlikte OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanlarını daha fazla çalıştırması ve iş güvenliği uzmanının işlerinin yoğun olması gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu hesapta yapılacak düzenlemeler ile bu sorunlar ortadan kaldırılabilir.

İş güvenliği uzmanlarının maddi olarak işverene bağlı olması iş güvenliği uzmanlarının işlerini sağlıklı bir şekilde yapmasına engel olduğu gibi çalışma koşullarını da etkilemektedir. Bu duruma bağlı olarak iş güvenliği uzmanlarının aldığı ücretlerin yetersiz olması ve geniş bir skalası olması, OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanına baskı uygulaması, OSGB yetkililerinin iş güvenliği uzmanlarının ücretlerini düşük miktarlardan ödemesi, OSGB yetkililerin belge kiralama yöntemine başvurusu ve kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilememesi gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Kurulacak sistemle bu bağın ortadan kaldırılması bu tarz sorunların ortadan kaldırılması açısından önemlidir.

İş güvenliği uzmanının yetki ve sorumlulukları yönetmeliklerde net bir şekilde ifade edilmediğinden dolayı iş güvenliği uzmanının işveren ve yargı mensupları tarafından rehber olarak görülmemesi ve iş güvenliği uzmanının yaptırım gücünün olmaması gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Yönetmeliklerin düzenlenmesiyle bu tarz sorunlar ortadan kaldırılabilir.

İş sağılığı ve iş güvenliğı sistemleri bir bütün gibi düşünöldüğünden bir sistem gibi ilerlemektedir. İş güvenliğı uzmanı yetiştiren üniversiteler var olmasına rağmen işyeri hekimleri doktorlar arasından seçilmektedir. Bu durum işyeri hekimlerini zor bulunur bir konuma getirmektedir. İçinde bulundukları konumu kullanan işyeri hekimleri yüksek maaş almakta, yaptıkları işlerden sorumluluk almamakta ve iş güvenliğı uzmanıyla birlikte yapması gereken görev ve sorumlulukları yapmamaktadır. İşyeri hekimlerin bu tavırları yapılmayan işlemlerin iş güvenliğı uzmanı tarafından yapılmasıyla sonuçlanmaktadır. İşyeri hekimlerinin yüksek maaş alması rekabetçi iş sağılığı ve güvenliğı piyasasında iş güvenliğı uzmanına düşen ücret payını düşürmektedir. Bu durum iki şekilde çözülebilir. Birinci durumda iş sağılığı ve güvenliğı sistemleri birbirinden ayrılmalıdır. İkinci durumda ise işyeri hekimleri yetiştiren okullar kurularak ve iş sağılığı ve güvenliğı sistemlerine hâkim personeller yetiştirerek bu sorunlar ortadan kaldırılabilir.

İnşaat sektöründe diğer sektörlerden farklı olarak çeşitli zorlukları vardır. İnşaat sektörünün doğası gereğı ortaya çıkan sorunlar aşağıdaki şekildedir.

- İnşaat sektöründe iş güvenliğı uzmanı olarak çalışmanın sorumluluğunun yüksek olması,
- İş sağılığı ve güvenliğı kurullarının toplanamaması,
- İnşaatların dinamik yapıda olması,
- İşçi sirkölasyonunun fazla olması,
- Birden fazla taşeron firmanın bir arada çalışması,
- İnşaatlarda risk değerlendirmesi yapmanın daha uzun sürmesi,
- İş sağılığı ve güvenliğı eğitimlerinin kısa tutulması,
- İşçilerin iş sağılığı ve güvenliğı eğitimleri için toplanamamasıdır.

İnşaat sektörünün çok tehlikeli sınıfta yer alması inşaat sektöründe iş güvenliğı uzmanı olarak çalışmanın sorumluluklarını arttırmaktadır. Ayrıca inşaatların dinamik yapıda olması, işçi sirkölasyonunun fazla olması ve birden fazla taşeronun bir arada çalışması gibi sorunlar iş güvenliğı uzmanının işini yapmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle iş sağılığı ve güvenliğı kurullarını toplamakta ve iş sağılığı ve güvenliğı

eğitimleri için işçileri toplamakta zorlanır. İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini kısa tutmak zorunda kalır. İnşaatın dinamik yapısı ve işçi sirkülasyonu nedeniyle risk değerlendirme çalışmalarını sıklıkla yenilemek zorunda kalır. Bu durumlar inşaat sektörü için değiştirilemeyeceği için iş sağlığı ve güvenliği sistemi inşaat sektöründeki bu koşullar göz önünde bulundurularak revize edilmelidir.

Sistemdeki aksaklıklardan dolayı ortaya çıkan sorunlar aşağıdaki şekildedir.

- Hastanedeki karışıklıkların iş kazası bildirimini zorlaştırması,
- Kaza öncesi eksikliklerin bakanlığa bildirilmesi sonrasında müfettişin geç gelmesidir.

Bu sorunlar ara sıra ortaya çıkmasına rağmen iş güvenliği uzmanlarının işlerini zorlaştırmaktadır. Konuyla ilgili hassasiyet gösterilmesiyle ortadan kalkacaktır.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz iş güvenliği uzmanların inşaat sektörü uygulamaları sırasında karşılaştığı sorunların çoğunluğu iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin önemsenmemesi ve ihmal edilmesi nedeniyle karşılaşılmaktadır. Bu sorunlar aşağıdaki şekildedir.

- İş güvenliği uzmanının araç, gereç, zaman ve mekân gibi ihtiyaçlarının karşılanmaması,
- İşveren tarafından düzenleyici ve önleyici tedbirlerin uygulanmaması,
- İş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin önemsenmemesi ve zorunluluk olduğu için iş sağlığı ve güvenliği hizmetinin alınması,
- İşverenlerin ortam ölçümü yaptırmaması
- İşverenin iş güvenliği uzmanının verdiği önerileri dinlememesi,
- İşverenden işle ilgili bilgi ve belge edinmemek,
- İşverenin iş kazasını veya bilgilerini saklamaya çalışması,
- İşveren, şantiye şefi ve işçilerde iş sağlığı ve güvenliği kültürünün olmaması,
- İşçilerin kişisel koruyucu donanım takmak istememesi ve işverenin bu konuda işçileri teşvik etmemesi,

- İşverenle şantiye alanında yeterince görüşmemek,
- İşçilerin iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uymaması,
- İşçilerin eğitimi dinlememesi,
- İşçilerin ramak kala olayları önemsememesi ve bildirmemesi,
- Şantiye şeflerinin önceliklerinde iş olması ve iş güvenliği faaliyetlerine yardımcı olmaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurullarında alınan kararların uygulanamaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurul toplantılarının yapılamaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulu üyelerinin fikir vermemesi,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulu toplantılarının formalite olarak görülmesi,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulunda çalışan temsilcilerinin objektif olarak fikir sunmaması,
- İş sağlığı ve güvenliği kurulunda gündeme müdahale edilmesi,
- Alınan kişisel koruyucu donanımların standartlara uygun olmaması,
- Tespit öneri defterinin özgürce yazılamaması,
- İş kazasının nedenlerinin araştırılamaması,
- Kişisel koruyucu donanımların işveren tarafından alınmaması,
- İş güvenliği uzmanının risk değerlendirmesini tek başına yapması,
- İş sağlığı ve güvenliği eğitimleri için zaman ve ortam ayrılmaması,

Bu sorunların tamamı işveren, şantiye şefi ve işçilerin iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerini önemsememesi ve ihmal etmesinden kaynaklanmaktadır. İşveren, şantiye şefi ve işçileri iş sağlığı ve güvenliği kültürüne sahip olmaması iş sağlığı ve güvenliği faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesine engel olmaktadır. İş güvenliği uzmanlarının işverene maddi açıdan bağlı olması bu sorunların ortaya çıkışının temel sebeplerinden biridir. Bu bağı ortadan kaldırılarak, iş güvenliği uzmanının yaptırım yetkisinin artırılması ve işverenden bağımsız bir denetim mekanizması kurulmasının sağlanması bu sorunların çözülmesinde atılacak olan ilk adımdır.

KAYNAKÇA

- Ceylan, H., ve Gözüak, M. H. (2021). Türkiye’de inşaat sektöründe meydana gelen iş kazalarının iş sağlığı ve güvenliği bağlamında analizi: Güncel eğilimlere genel bir bakış. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 133-143.
- Çalık, M., ve Sözbilir, M. (2014). İçerik Analizinin Parametreleri. Eğitim ve Bilim, 39(174), 33-38.
- Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2023, 2 14). Resmi Gazete(Sayı 28648):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18371&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- Çulha, Ş., ve Hüseyinli, N. (2020). İnşaat Sektöründe İş Güvenliği Uzmanları Açısından Yüksekte Çalışma Uygulamalarının Değerlendirilmesi. Çalışma ve Toplum, 2020(3), 1429-1460.
- Gay, L. (1987). Educational research: Competencies for analysis and application. Newyork: Merrill.
- İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik. (2023, 2 14). Resmi Gazete(Sayı 28512):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16923&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- İş Kanunu. (2023, 2 14). Resmi Gazete(Sayı 4857):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4857&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği. (2023, 2 14). Resmi Gazete(Sayı 28512):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16924&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu . (2023, 2 14). Resmi Gazete(Sayı 6331):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6331&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- İş Sağlığı Ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği. (2023, 2 14). Resmi Gazete(Sayı 28512):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16925&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin İşyeri Tehlike Sınıfları Tebliği. (2023, 2 19). Resmi Gazete(Sayı 28509):
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16909&MevzuatTur=9&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- Kuzu, A. (2013). Tarama Modelleri. S. D. Erişti, A. Kuzu, I. K. Yurdakul, Y. Akbulut, A. A. Kurt, ve A. A. Kurt (Dü.) içinde, Bilimsel Araştırma Yöntemleri (s. 26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özmen, A. (2000). Uygulamalı araştırmalarda örneklem yöntemleri . Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sosyal Güvenlik Kurumu. (2011-2021). İstatistik Yıllıkları.

Şahin, B. (2014). Metodoloji. A. Aypay, N. Cemaloğlu, R. Sarpkaya, E. Tomul, R. Baştürk, H. Yolcu, . . . Y. Turgut içinde, Bilimsel Araştırmalar Yöntemi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Yüksek Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-posta Adresi	
Mezuniyet Tarihi	